

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Analýza programů politických stran v oblasti korupce v
Lotyšsku a Kanadě**

Anastassiya Gurova

©2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anastasiya Gurova

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza programů politických stran v oblasti korupce v Lotyšsku a Kanadě

Název anglicky

Analysis of anti-corruption programs of political parties in Latvia and Canada

Cíle práce

Tato práce je založena na analýze programů politických stran souvisejících s bojem proti korupci v Lotyšsku a Kanadě. Práce zahrnuje informace o úrovni korupce v daných zemích, její vývoj, programy politických stran a metody protikorupčního boje, které nabízejí. Hlavní část práce je zaměřena na srovnávací analýzu politických programů vybraných zemí, vyhodnocení jejich efektivity v boji proti korupci a také na vyhodnocení skutečných dosažených výsledků. Konečně se v práci navrhuje, jak by politické strany v těchto zemích mohly v budoucnu zlepšit programy boje proti korupci.

Cílem této práce je porovnat a posoudit programy politických stran v boji proti korupci v Lotyšsku a Kanadě.

Metodika

Zpracování rešerše a analýza vybraných programů politických stran s důrazem na boj proti korupci, návrh řešení problémů a zvýšení efektivity, včetně závěrečného porovnání a sumarizace.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

korupce, politický program, politická strana, protikorupční boj, Latvie, Kanada.

Doporučené zdroje informací

- DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Zdeněk TOMICA. O prostoru korupčních příležitostí: kdy, kde a jak se vytváří v České republice. Praha: Slon, 2020. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-301-9.
- CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6.
- KOŤATKOVÁ-STRÁNSKÁ; Pavla, LINHARTOVÁ, Veronika; RÍZEK, Zdeněk (2013). Analýza vzájemného vlivu indexu vnímání míry korupce a vybraných ukazatelů v zemích Evropské unie. Working Paper no. 26, series D, pp. 30-39
- NAXERA, Vladimír (2015c). Korupce v komunistickém režimu a v průběhu postkomunistické transformace. Brno: Doplněk.
- OCHRANA, František; MAAYTOVÁ, Alena (2012). Východiska pro vytváření transparentního a nekorupčního systému zadávání veřejných zakázek. Ekonomický časopis. Vol. 60, no. 7, pp. 732-745.
- Školník, Milan. 2019. "Není korupce jako korupce: vnímání a zkušenost ve vztahu k politické participaci." Acta Fakulty Filozofické Západočeské Univerzity v Plzni 11, č. 2, 22–39.
- Školník, Milan. 2020b. "Korupce a důvěra ve veřejnou správu v postkomunistické Evropě." Acta Politologica 12, č. 1, 20-39
- Šturma, Pavel. 2000. "Nové mezinárodněprávní instrumenty k boji proti korupci a organizovanému zločinu." Právník Č 139, č. 3, 225-253
- VOLEJNÍKOVÁ, Jolana (2006b) Možnosti hodnocení a měření korupce jako ukazatele kvality správy. In Verejná správa 2006. Seč: Univerzita Pardubice, pp. 476-481.
- Vondráček, Ondřej a Havrda, Marek. 2013. Korupce jako parazit: návod, jak ji porazit. Praha: Sport-Press.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Milan Školník, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 23. 8. 2023

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Analýza programů politických stran v oblasti korupce v Lotyšsku a Kanadě " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2024

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Milanovi Školníkovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Analýza programů politických stran v oblasti korupce v Lotyšsku a Kanadě

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu programů politických stran v oblasti boje proti korupci v Lotyšsku a Kanadě. Práce zkoumá úroveň korupce v těchto zemích, její vývoj, programy politických stran a metody boje proti korupci, které nabízejí. Cílem této práce je analyzovat programy politických stran v boji proti korupci v Lotyšsku a Kanadě. Metodika zahrnuje zpracování literární rešerše a analýzu vybraných programů politických stran s důrazem na boj proti korupci, navrhování řešení problémů a zvýšení efektivity, včetně závěrečného porovnání. První část analytické kapitoly zkoumá korupci v Kanadě prostřednictvím hodnocení míry korupce, identifikace hlavních problémů a analýzy historie programů politických stran. Následující část se zabývá korupční situací v Lotyšsku, také s využitím informací z různých indexů a analýzou volebních programů politických stran. V závěru jsou navržena doporučení pro obě země, směřující k posílení boje proti korupci, odvozená z předchozí analýzy hlavních problémů a politických opatření.

Klíčová slova: korupce, politický program, politická strana, protikorupční boj, Lotyšsko, Kanada.

Analysis of anti-corruption programs of political parties in Latvia and Canada

Abstract

This bachelor thesis focuses on the analysis of political parties' anti-corruption programmes in Latvia and Canada. The work examines the level of corruption in these countries, its development, the programmes of political parties and the methods they offer to fight corruption. The aim of this thesis is to analyse the programs of political parties in the fight against corruption in Latvia and Canada. The methodology involves conducting a literature search and analysing selected political party programmes with an emphasis on fighting corruption, proposing solutions to problems and improving effectiveness, including a final comparison. The first part of the analytical chapter examines corruption in Canada by assessing the level of corruption, identifying the main problems and analysing the history of political party programs. The following section examines the corruption situation in Latvia, also using information from various indices and an analysis of political parties' electoral programs. Finally, recommendations are proposed for both countries aimed at strengthening the fight against corruption, derived from the previous analysis of the main problems and policy measures.

Keywords: corruption, political program, political party, fight with corruption, Latvia, Canada.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Korupce obecně.....	12
3.1.1 Definice korupce.....	12
3.1.2 Historický vývoj korupce.....	13
3.1.3 Druhy korupce	15
3.1.4 Formy korupce.....	18
3.2 Měření a Identifikace Korupce.....	19
3.2.1 Metody Měření Korupce	19
3.3 Důsledky korupce: Ekonomický a sociální dopad	25
3.4 Politické strany	26
3.4.1 Typologie politických stran	27
4 Vlastní práce.....	28
4.1 Korupce v Kanadě.....	28
4.2 Politické strany Kanady	34
4.2.1 Federální volby v Kanadě 2011	35
4.2.2 Federální volby v Kanadě 2015.....	36
4.2.3 Federální volby v Kanadě 2021	38
4.3 Korupce v Lotyšsku	41
4.4 Analýza volebních programů politických stran v Lotyšsku.....	46
4.4.1 Politické strany v Lotyšsku	46
4.4.2 Parlamentní volby v Lotyšsku 2010	47
4.4.3 Parlamentní volby v Lotyšsku 2011	48
4.4.4 Parlamentní volby v Lotyšsku 2018.....	49
5 Zhodnocení a doporučení.....	51
6 Závěr	54
7 Seznam použitých zdrojů	57
8 Seznam tabulek, grafů a zkratk.....	62

1 Úvod

Korupce je jedním z největších problémů, které ohrožují politickou, ekonomickou a sociální stabilitu a rozvoj mnoha zemí světa. Korupce podkopává důvěru veřejnosti v demokratické instituce, snižuje kvalitu veřejných služeb, zvyšuje nerovnost a chudobu, podporuje organizovaný zločin a terorismus, a brání udržitelnému rozvoji a ochraně životního prostředí. Podle Transparency International, která každoročně publikuje Corruption Perceptions Index, je korupce nejvíce rozšířená v rozvojových a transformačních zemích, ale ani vyspělé země nejsou imunní vůči tomuto jevu.

Politické strany jsou klíčovými aktéry v boji proti korupci, neboť mají vliv na tvorbu a prosazování protikorupční politiky a praxe. Politické strany mohou přispět k prevenci a potírání korupce tím, že budou formulovat a nabízet veřejnosti programy, které se zabývají příčinami, projevy a důsledky korupce, a tím, že budou dodržovat zásady transparentnosti, odpovědnosti a integrity ve své vnitřní a vnější činnosti. Politické strany také mohou být součástí problému, pokud se zapojují do korupčních praktik, jako jsou klientelismus, kupování hlasů, financování z nelegálních zdrojů, zneužívání veřejných prostředků a moci, či ovlivňování soudnictví a médií.

Tato práce se bude zabývat analýzou programů politických stran v oblasti boje proti korupci v Lotyšsku a Kanadě. Tyto dvě země byly vybrány jako případové studie, protože představují dva různé regiony, kontexty a úrovně korupce. Lotyšsko je postkomunistická země, která se snaží konsolidovat svou demokracii a integraci do Evropské unie a NATO, zatímco Kanada je dlouhodobě stabilní a prosperující země, která je členem Commonwealthu a G7. Podle Corruption Perceptions Indexu za rok 2023 se Lotyšsko umístilo na 36. místě ze 180 zemí s hodnocením 60 bodů z 100, zatímco Kanada se umístila na 12. místě s hodnocením 76 bodů.

První část praktické části se zaměří na korupci v Kanadě prostřednictvím analýzy úrovně korupce, identifikace hlavních problémů a analýzy programů politických stran v průběhu let. Poté bude následovat druhá část, která se zaměří na situaci v oblasti korupce v Lotyšsku, rovněž s využitím údajů z různých indexů a analýzou volebních programů politických stran.

Nakonec budou popsána doporučení pro jednotlivé země ke zlepšení boje proti korupci, která budou vycházet z předchozích analýz hlavních problémů a opatření politických stran.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je poskytnout důkladnou analýzu korupčních jevů v Kanadě a Lotyšsku se zaměřením na programy politických stran v obou zemích zaměřené na boj proti korupci a posílení hodnot integrity ve veřejném životě.

2.2 Metodika

Metodika této práce bude spočívat v zpracování a analýze vybraných programů politických stran s důrazem na boj proti korupci. V práci budou použity zdroje, jako jsou odborné články, zprávy, statistiky a indexy, jako například CPI a Barometr korupce od Transparency international, Index veřejné integrity, které poskytují informace o úrovni, vývoji, příčinách a projevech korupce v obou zemích, stejně jako o efektivitě a dopadu protikorupční politiky a praxe.

3 Teoretická východiska

3.1 Korupce obecné

3.1.1 Definice korupce

Slovo "korupce" má svůj původ v latinském výrazu corrumpere, což znamená poškodit, znetvořit, oslabit, a zároveň též, což je pro nás příznačnější, podplatit. V obecném smyslu je korupce chápána jako zneužívání postavení nebo funkce v oblasti politiky, veřejné správy, hospodářství za účelem dosažení osobního prospěchu (Vicherek, 2013).

Korupce, ta stinná síla, která klade překážky na cestu spravedlnosti a rovnosti, není pouhým neduhem v některých koutech světa, ale může se stát klíčovým faktorem ovlivňujícím celé společnosti. Její vliv je mnohostranný, sahající od ekonomických dopadů až po ztrátu důvěry ve veřejné instituce. Abychom však mohli efektivněji bojovat proti této temné stránce lidské povahy, je klíčové mít jasnou a univerzálně akceptovanou definici korupce.

V současnosti je nejjednodušší a nejvíce používaná definice korupce popisována jako „...zneužití veřejné funkce za účelem soukromého obohacení“ (Hellman, Jones, Kaufmann, 2000).

Mezinárodní organizace Transparency International, která se zabývá bojem proti korupci, tento fenomén definuje jako „zneužití svěřené moci k osobnímu prospěchu“ (Transparency International, 2011).

Rada Evropy schválila Občanskoprávní úmluvu proti korupci, kterou Česká republika schválila v roce 2004. Tato úmluva definuje korupci jako činy, které zahrnují "přímé nebo nepřímé žádání, nabídku, předání nebo přijetí úplatku nebo jakékoliv jiné nepřípustné výhody nebo vyhlídky, které porušují řádné plnění povinnosti nebo jednání požadovaného od příjemce úplatku, nepřípustné výhody nebo vyhlídky na ně" (Sdělení č. 3/2004 Sb. m. s., 2004).

Korupce v základu představuje nesprávné chování, které odchyluje od obvyklých nebo ustálených standardů upravujících jednání a postupy orgánů veřejné moci výměnou za platbu či jiný prospěch ve prospěch strany, která tuto výhodu poskytuje nebo slibuje.

Většina definic korupce by měla vycházet z obecného přesvědčení, že korupční praktiky

spočívají v porušování etických norem při plnění úkolů svěřených jednotlivcům z důvodu jejich postavení, s cílem prosazovat zájmy jiné strany za finanční odměnu (Chmelík, 2003, s. 21). V kontextu veřejné sféry to ovlivňuje nejenom úředníky, ale i fyzické a právnické osoby, které mají ze své pozice možnost ovlivňovat chování vybočující z obecně přijímaných standardů.

Policie České republiky formuluje korupci jako „zneužití postavení, spojené s porušením principu nestrannosti při rozhodování, motivované snahou o materiální zisk nebo jiné výhody. Korupce reflektuje chybu v procesu rozhodování a řízení. Klíčovými aktéry korupčního jednání jsou vždy rozhodující subjekt, jehož moc odchyluje se od stanovených pravidel, a druhá strana, která získává výhodu v důsledku této odchylky. Současně se zdůrazňuje nesprávnost, protiprávnost nebo amorálnost takové výměny“ (Policie ČR, 2024).

Z této definice vyplývá, že korupční aktéry tvoří minimálně dva subjekty: korumpující a korumpovaný. Korumpující subjekty vystupují jako iniciátoři korupčních aktů, aktivně nabízející či požadující výhody výměnou za specifické výsledky, služby či výhody. Tato kategorie může zahrnovat podnikatele, veřejné činitele nebo jednotlivce, kteří své postavení využívají k neetickým a někdy i nelegálním praktikám. Korumpované osoby, naopak, přijímají nabídky či žádosti o úplatky. Tato skupina může zahrnovat úředníky, zaměstnance soukromého sektoru nebo občany, kteří se ocitli v situacích, kde jsou konfrontováni s možností korupčního jednání.

3.1.2 Historický vývoj korupce

Problém korupce existuje prakticky po celou dobu lidských dějin, aniž by ztratil na aktuálnosti jak ve starověku, tak v naší době, v moderní realitě. Korupce ničí řádně fungující společnost, narušuje loajální vztah lidí, občanů k vládě a jejím orgánům, k samotnému státu jako celku.

Samotná konceptualizace toho, co je korupce, začala již v době, kdy se začaly objevovat první státní útvary. Starověké Řecko nebylo výjimkou: koexistovalo zde více než sto různých státních útvarů a v důsledku rozvoje státoporných procesů se rozvíjely i negativní

procesy, včetně korupce ve státní správě (Nau Nihal Singh, 1998). Je však třeba vzít v úvahu, že v té době ještě neexistoval rozvinutý profesionální správní aparát, takže korupci je třeba považovat spíše za jev, který je v rozporu s obecně uznávanými normami morálky, etiky, poctivosti a spravedlnosti.

Politická korupce pronikla do samé podstaty demokratického systému. Athénská demokracie na jedné straně poskytovala občanům široká práva, ale na druhé straně se stala zranitelnou vůči vlivu bohatých a mocných. Úplatky a podplácení se používaly k získání hlasů ve volbách a ke změnám zákonů ve prospěch určitých skupin (Lisa Hill, 2013).

Od korupce nebyl izolován ani soudní systém. V Aténách, kde soud představoval formu občanské participace, docházelo k ovlivňování soudců prostřednictvím úplatků, což mělo za následek narušení spravedlnosti a vytváření nevýhodných podmínek pro boj o občanská práva. Z Hesiodonova básnického díla, které je hlavním pramenem poznání práva té doby, vyplývá, že soudní řízení začalo mít nové rysy. Docházelo k odstranění iracionálních prvků a umožnění soudcům rozhodovat na základě vlastních smyslových poznatků, zkušeností a rozumu. Nicméně negativními aspekty zůstávaly sudičství a úplatnost soudců (Židlická, Schelle, 1998, s. 122).

Starověký Řím se stejně jako jiné státy vyznačoval jevem, jakým je korupce. Vznikala od nepaměti a svého vrcholu dosáhla v období pozdní republiky. Především je tento jev spojen s expanzí státu v důsledku dobývání cizích zemí, které přineslo elitě obrovské bohatství. Výrazný nárůst byrokracie a politického systému, v němž moc patřila šlechtickému rodu, přispěl k nárůstu korupce. „V době římské nadvlády korupce neustávaly, ba naopak, prodávaly se zejména úřednické tituly. Byla také jednou z hlavních příčin úpadku Říma“ (David, Nett, 2007, s. 7). V pozdní římské říši dosáhla korupce a zneužívání moci kolosálních rozměrů a byla, jak poznamenává A. Alföldi, “charakteristickým rysem doby” (Jiří Pšenička, Marcela Alföldi Šperkerová, 2010).

Přelom 19. a 20. století znamenal novou etapu ve vývoji korupce ve vyspělých zemích. Na jedné straně došlo k dalšímu posílení státní regulace, a tím i moci úředníků. Na druhé straně se objevily velké soukromé podniky, které se v rámci konkurenčního boje začaly uchýlovat ke "kupování státu" - již ne k příležitostnému uplácení jednotlivých drobných úředníků, ale k přímému podřízení činnosti politiků a vrcholných úředníků obhajobě zájmů

kapitálu. S růstem významu politických stran ve vyspělých zemích (zejména v západní Evropě po druhé světové válce) se rozvíjela stranická korupce, kdy velké firmy a nadnárodní korporace neplatily osobně politikům, ale do stranických pokladen za lobbování ve svých zájmech.

Ve druhé polovině 20. století se korupce začala stále více stávat mezinárodním problémem. Rozšířilo se uplácení vrcholných představitelů ze strany firem. Globalizace vedla k tomu, že korupce v jedné zemi měla negativní dopad na rozvoj mnoha zemí. A země s nejvyšší mírou korupce se již neomezovaly pouze na třetí svět: liberalizaci v bývalých socialistických zemích v devadesátých letech 20. století doprovázelo zjevné zneužívání úředních pravomocí. List Financial Times ve svém vydání z 31. prosince 1995 vyhlásil rok 1995 "rokem korupce". Organizace spojených národů vyhlásila Mezinárodní den boje proti korupci, aby podpořila znalosti o korupci.

3.1.3 Druhy korupce

Korupci lze rozdělit podle jejího rozsahu, dopadu, vývojových stadií a aktérů (Vymětal, 2006).

Z hlediska rozsahu se korupce dělí na velkou a malou.

Velká korupce je zneužívání moci na vysoké úrovni, které přináší prospěch několika na úkor mnoha (Transparency International, 2020). Velká korupce je systematický a rozšířený jev, který zasahuje vysoké úrovně vládních, politických a hospodářských struktur. Mezi účastníky velké korupce mohou patřit politické elity, vysoce postavení političtí úředníci, členové vlády a další příslušníci politické elity, kteří zneužívají svého postavení k osobnímu obohacení nebo k dosažení politických cílů. Častá je také spolupráce mezi politickými elitami a mocnými podnikatelskými skupinami, kdy společnosti využívají korupci k získání výhod v oblasti zakázek, daňových pobídek nebo regulace. Vysoká míra korupce se může týkat i příslušníků byrokracie, kteří se podílejí na rozhodovacích procesech a mohou přijímat úplatky za prosazování nepříznivých politik nebo poskytování výhod. Kromě toho může vysoká míra korupce ovlivnit soudní systém a policii, kde úředníci berou úplatky, aby ovlivnili soudní rozhodnutí nebo obešli zákon.

Škody způsobené velkou korupcí jsou značné a zahrnují narušené ekonomické mechanismy, nerovnoměrné rozdělení bohatství, snížení hospodářského růstu, sociální a politickou nestabilitu a nespokojenost občanů. Velká korupce také často vede k hrubému porušování lidských práv, kdy občané trpí nespravedlivým jednáním veřejných činitelů. Výskyt velké korupce se liší podle regionu a politické situace a obvykle souvisí s nedostatkem transparentnosti, slabými institucionálními mechanismy a špatným vymáháním práva. Boj proti velké korupci vyžaduje silný právní rámec, posílené mechanismy dohledu a podporu veřejnosti směřující k transparentnější a odpovědnější správě věcí veřejných.

Malá korupce se vyznačuje menšími rozsahy a častějšími, často každodenními situacemi, ve kterých jednotlivci nebo menší skupiny zneužívají své postavení či pravomoci k dosažení osobního prospěchu. Transparency International definuje malou korupci jako každodenní zneužívání svěřené moci veřejnými činiteli v jejich interakci s běžnými občany, kteří se často snaží získat přístup k základnímu zboží nebo službám v místech, jako jsou nemocnice, školy, policejní oddělení a další úřady (Transparency International, 2019).

Na rozdíl od velké korupce je menšího rozsahu, častější, lokalizovaná a specifická pro danou situaci. Často se týká nižších úředníků, místních orgánů, policistů, učitelů a dalších osob v přímém kontaktu s veřejností. Nejčastěji se vyskytuje na místní úrovni, v každodenních interakcích mezi lidmi a malými institucemi. Může přispívat k nespravedlivým podmínkám, sociální nerovnosti a ztrátě důvěry na místní úrovni. Dančák a kolektiv (2006, s. 15) pojednávají o konceptu "state capture" jako dalším typu korupce, který spočívá v ovlivňování legislativního procesu soukromými subjekty.

Ilegální korupce zahrnuje praktiky, které jsou explicitně v rozporu s platnými právními předpisy. Tyto nelegální a neetické aktivity jsou obvykle postihovány trestními sankcemi podle právního systému.

Na rozdíl od ilegální korupce se *legální korupce* odlišuje tím, že nepřímo neporušuje zákon. V tomto případě však právní systém může být nedostatečný a umožňovat využívání tzv. "právních klíčků," což umožňuje vyhnout se obvinění z korupce (Dančák, Hloušek, Šimíček, 2006).

Jiné členění sleduje korupci ve vertikálních strukturách (centralizovaná) a v horizontálních strukturách (decentralizovaná).

Decentralizovaná korupce je specifickým typem korupčních praktik, při kterém každý úplatkář jedná z vlastní iniciativy, nezávisle na vyšších nebo nižších úřednících. Tento fenomén se vyznačuje tím, že úplatky nejsou centralizovány do jednoho směru, ale dochází k nim autonomně od jednotlivých aktérů.

Centralizovaná korupce zdola nahoru je forma korupce, kde nižší úředníci pravidelně vybírají úplatky a tyto finanční prostředky jsou následně sdíleny mezi nimi a vyššími úředníky ve správní hierarchii. Tato forma korupce může probíhat na různých úrovních veřejné správy, kde nižší úředníci využívají své pozice k nelegálnímu získávání peněz a tato praxe je tolerována či schválena vyššími autoritami (Dančák, Hloušek, Šimíček, 2006).

Centralizovaná korupce shora dolů představuje formu korupce, kde vyšší úředníci pravidelně vybírají úplatky a tyto finanční prostředky jsou částečně předávány jejich podřízeným v hierarchii. Tato forma korupce často zahrnuje systematický převod peněz nebo jiných výhod od vedoucích činitelů ke střední nebo nižší vrstvě ve správní struktuře, čímž se udržuje korupční síť.

Další typy:

- *Korupce přímá*

Přímá korupce se vyskytuje, když jedna strana přímo poskytuje nebo přijímá úplatek, bez prostředníků nebo dalších komplikací.

- *Zprostředkovaná korupce*

Zahrnuje prostředníka nebo jakýkoliv další prvek, který přenáší nebo organizuje úplatek mezi stranami.

- *Krátkodobá korupce*

Krátkodobá korupce známá také jako *ex ante* korupce, odkazuje na korupci, která se odehrává předem, před rozhodnutím nebo jednáním, které má být ovlivněno. Tato forma korupce se zaměřuje na okamžitý nebo krátkodobý zisk, který může být dosažen v předstihu před realizací plánované akce.

- *Dlouhodobá korupce*

Dlouhodobá korupce je typ korupce, která může probíhat a přetrvávat po delší dobu. Odkazuje na praxi, kde korupce není jednorázovým nebo okamžitým aktem, ale může

se opakovat nebo trvat v průběhu času. Dlouhodobá korupce klade důraz na trvalý nebo opakovaný zisk, který může být dosažen prostřednictvím udržování korupčních praktik v čase.

- *Korupce uvnitř institucí:*

Korupce uvnitř institucí, známá také jako interní korupce, odkazuje na nelegitimní nebo zneužití moci, které se vyskytuje v rámci konkrétní organizace, instituce nebo společnosti.

To může zahrnovat přijímání nebo poskytování úplatků mezi zaměstnanci této instituce, zneužívání pravomocí či postavení k osobnímu prospěchu a další formy korupčního chování, které mají vnitřní charakter.

- *Korupce vně institucí*

Korupce vně institucí, známá také jako externí korupce, označuje korupční praktiky nebo vliv, který se vztahuje k organizaci z vnějšího prostředí, tj. odjinud než od samotných členů nebo zaměstnanců instituce.

To může zahrnovat snahu vnějších subjektů ovlivňovat rozhodování instituce prostřednictvím dávek úplatků, tlaku nebo vydírání. Takový vnější vliv může pocházet od jiných firem, státních orgánů, nebo dokonce od jednotlivců mimo danou instituci (Vymětal, 2006).

3.1.4 Formy korupce

Korupce jako společenský jev má mnoho podob a projevů. Formy korupce jsou rozmanité: od každodenních praktik v soukromém sektoru až po rozsáhlé korupční sítě ve veřejném sektoru. Navzdory téměř nekonečnému množství situací, které mohou nastat a být charakterizovány jako korupční jednání, lze identifikovat několik základních typů.

Úplatkářství patří mezi nejčastější formy korupce a spočívá v poskytování, nabízení, přijímání nebo žádosti o úplatek s cílem ovlivnit rozhodování ve prospěch poskytovatele úplatku. V souvislosti s úplatkářstvím mohou být spáchány takové trestné činy, jako přijetí úplatku a podplacení. Přijetí úplatku je trestný čin který se dopouští ten kdo sám nebo prostřednictvím jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek případně pro jiného stejně tak i ten kdo za stejných okolností úplatek žádá a to v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo s podnikáním vlastním nebo někoho jiného. Podplacení je trestný čin který se dopouští ten kdo jinému nebo pro jiného nabídne nebo slíbí úplatek a to v souvislosti s

obstaráváním věcí obecného zájmu nebo s podnikáním vlastním nebo někoho jiného (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., § 331).

Nepotismus je poskytování výhod, pozic nebo příležitostí na základě osobních vztahů nebo příslušnosti k určité skupině. To může vytvářet nespravedlivé podmínky a znevýhodňovat jiné osoby nebo skupiny. Příklady nepotismu mohou zahrnovat politický nepotismus, kdy politik jmenuje své příbuzné do vysokých politických funkcí, korporátní nepotismus, kdy manažer firmy upřednostňuje při povýšení nebo přiřazování projektů své příbuzné nebo přátele, a akademický nepotismus, kdy profesor na univerzitě dává přednost svým příbuzným nebo přátelům při udělování stipendií nebo přiřazování výzkumných projektů. Je důležité poznamenat, že nepotismus může vést k narušení důvěry v nestrannost rozhodování veřejné správy a demotivovat fundované adepty se o veřejné pozice ucházet (Velký sociologický slovník, 1996).

Klientelismus je forma korupce, která spočívá v tom, že politické činitele nebo strany poskytují specifickým skupinám výhody, jako jsou veřejné zakázky, zaměstnání nebo jiné výhody, výměnou za politickou podporu.

Zneužití pravomoci obecně odkazuje na situace, kdy jednotlivec nebo organizace zneužívá své pozice nebo pravomoci pro osobní zisk nebo k poškození ostatních.

V rámci veřejné správy může zneužití pravomoci zahrnovat situace, kdy úředník využívá své pozice pro osobní zisk, poškození ostatních nebo získání neoprávněného prospěchu. Například, pokud úředník vykonává svou pravomoc způsobem, který je v rozporu s jiným právním předpisem, překročí svou pravomoc nebo nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci (§ 329 Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.).

3.2 Měření a Identifikace Korupce

Korupce je často skrytým jevem, a proto je její měření a identifikace obtížným úkolem. Existuje několik metod a nástrojů, které mohou sloužit k odhalování a hodnocení rozsahu korupce ve společnosti.

3.2.1 Metody Měření Korupce

V průběhu let bylo vyvinuto velké množství různých ukazatelů, které se snaží zachytit a odhadnout korupci, někteří z nich měří vnímání korupce, jiní se snaží použít "tvrdé údaje" k prozkoumání úrovně korupce v zemi a některé další kombinovat různé ukazatele, vážit

je a poté publikovat kompozitní ukazatele, které se snaží zachytit celkovou korupci v zemi. Existují různé metody měření korupce, které se obecně dělí do tří generací. Nejprve jsou diskutovány ukazatele první generace. Tyto ukazatele kombinují expertní hodnocení, průzkumy a další údaje o korupci. Dva nejznámější a nejpoužívanější ukazatele – Control of Corruption od World Bank a Corruption Perception Index od Transparency International (Kristýna Bašná, 2018, s.9).

Index vnímání Korupce (CPI, Corruption Perception Index):

Index Vnímání korupce slouží k měření míry korupce ve veřejném sektoru a politice pomocí průzkumů a hodnocení od odborníků a firem. Tento index se zaměřuje na subjektivní vnímání korupce, tedy na úroveň, o které si respondenti myslí, že v daném prostředí existuje korupce. Odborníci a firmy jsou dotazováni na jejich názory a zkušenosti s korupčními praktikami, což poskytuje odhadovaný obraz rozsahu korupce v daném regionu nebo sektoru, nikoli přímo měřený objektivními čísly. Index vnímání korupce, od nejvyšší po nejnižší úroveň korupce na stupnici od 0 (maximálně vnímaná korupce) do 100 (žádná vnímaná korupce), sestavuje největší organizace Transparency International a od roku 1995 je nejpoužívanějším ukazatelem pro měření korupce.

Jedná se o složený index, který využívá údaje z více zdrojů.

Jak již název napovídá, index měří spíše vnímání korupce než například nahlášené případy korupce nebo počet odsouzení za korupci. Vnímání korupce může ovlivnit chování lidí. Například pokud si lidé myslí, že všichni v jejich okolí jsou zapojeni do korupčních aktivit, tím pravděpodobnější je, že se budou také podílet na korupčních aktivitách, protože budou vnímat korupce jako něco normálního a běžného (Heywood, 2014, s. 137-138).

Index Percepce korupce (CPI) hodnotí každou zemi na základě nejméně tří zdrojů dat z 13 průzkumů a studií o korupci. Tyto údaje jsou shromažďovány od různých renomovaných organizací, včetně Světové banky a Světového ekonomického fóra.

Zdroje dat použité v Indexu Percepce korupce (CPI) se zaměřují na různé projevy korupce ve veřejném sektoru. Mezi ně patří:

- Úplatkářství.
- Zneužití rozpočtových prostředků.
- Převaha úředníků využívajících veřejnou funkci k osobnímu prospěchu bez obav z následků.

- Schopnost vlády omezit korupci ve veřejném sektoru.
- Nadměrná byrokratizace ve veřejném sektoru, která může vytvářet další příležitosti pro korupci.
- Jmenování do veřejných funkcí na základě protekce.
- Zákony, které vyžadují, aby veřejní činitelé zveřejňovali své příjmy a potenciální střety zájmů.
- Právní ochrana oznamovatelů, kteří nahlásí úplatky a korupci.
- Usurpování moci úzkým okruhem hmotně zainteresovaných osob.
- Přístup k informacím o otázkách veřejné politiky a činnosti vlády.

Control of Corruption (CC):

Control of Corruption je indikátor vytvořený Světovou bankou. Tento indikátor zachycuje vnímání míry, do jaké je veřejná moc využívána pro soukromý zisk, včetně drobné i velké korupce, stejně jako “zajetí” státu elitami a soukromými zájmy. Tento indikátor je součástí sady šesti indikátorů správy věcí veřejných, které Světová banka vytvořila. Tyto indikátory zahrnují: Hlas a odpovědnost; Politická stabilita a absence násilí/terorismu; Efektivita vlády; Regulační kvalita; Právní stát; a Kontrola korupce (Databank, 2023). Control of Corruption (CC) je součástí indikátorů Good Governance, které zveřejňuje Světová banka (WB). Tento indikátor patří mezi kompozitní indikátory první generace, které se objevily v 90. letech 20. století. Kompozitní indikátory se skládají z více zdrojů, které hodnotí míru korupce, a jsou nejpoužívanějšími indikátory mezi vědci, kteří zkoumají empiricky korupci. CC byl poprvé publikován v roce 1996 a pokrývá široký výběr zemí. Je prováděn každoročně, což je mnohem častěji než jakékoliv indikátory druhé či třetí generace. Nicméně, i když jsou kompozitní indikátory široce používány v oblasti výzkumu korupce, čelí také velké kritice. Například, existuje obava, že CC měří spíše názor podnikatelských elit. Je také velmi nepravděpodobné, že kompozitní indexy měří tzv. grand korupci, protože odborníci většinou nemají přímou zkušenost s korupcí na této úrovni. Další argument proti používání kompozitních ukazatelů je ten, že se téměř každý rok spoléhají nejen na rozdílné zdroje, ale i na rozdílný počet zdrojů, srovnání napříč roky tedy může být velmi problematické. “Control of Corruption” (CC) od Světové banky (WB) je jedním z nejznámějších a nejpoužívanějších indikátorů první generace. CC se pohybuje na škále od -3 do 3, kde země s hodnotou 3 má nejvyšší kontrolu nad korupcí. Světová banka využívá

více zdrojů než Transparency International (TI). Například v roce 2008 TI použilo 11 zdrojů, zatímco WB použila nejen těchto 11 zdrojů, ale i dalších 14, které nebyly používány TI. WB také využívá názory odborníků jak ve veřejném, tak i soukromém sektoru, zatímco TI zahrnuje pouze názory expertů ve veřejném sektoru. Dalším důležitým rozdílem mezi indikátory CC a CPI je, že WB používá stejnou metodiku od počátku ukazatelů Good Governance, a indikátor CC proto může být používán s opatrností při analýze vývoje korupce v čase. Na druhou stranu, TI změnila svou metodiku v roce 2012, a proto údaje před tímto rokem nejsou srovnatelné v čase a TI sama odrazuje vědce od porovnání jejich indikátoru v čase. “Control of Corruption” (CC) od Světové banky je kompozitní indikátor, který občas mění své zdroje. Změny ve výši korupce mohou být spíše v důsledku zahrnutí údajů z nových organizací než ve změnách v reálném vnímání korupce. Jak ukazují Kaufmann et al., asi polovina zrozptylu změny v CC v průběhu času je důsledkem změn ve vážení agregovaných dat a ze změn zdrojů. Korelace mezi indikátory CC a CPI jsou extrémně vysoké, v některých případech dosahují až 0,99, což naznačuje vysokou pravděpodobnost, že tyto indikátory jsou vzájemně zaměnitelné (Kristýna Bašná, 2018, s.15).

Následně se představují indikátory druhé generace, které vycházejí z průzkumů veřejného mínění a zkoumají jak vnímání korupce, tak osobní zkušenosti respondentů s korupcí. Tyto průzkumy se dělí na dva typy; jeden se zaměřuje na širokou veřejnost, druhý na zástupce podniků. Mezi tyto indikátory druhé generace patří průzkumy jako Eurobarometr, World Values Survey (WVS), European Social Survey (ESS), Global Corruption Barometer (GCB), WB BEEPS, nebo International Social Survey Programme (ISSP).

Globální korupční barometr:

Globální Barometr korupce je dalším indexem vytvořeným organizací Transparency International. Tento barometr doplňuje předchozí zmíněný Index Percepce korupce a převážně vychází z průzkumů mezi obyvateli konkrétních zemí. Tato metodologie se výrazně odlišuje od Indexu Percepce korupce (CPI), který se zakládá na názorech odborníků.

Globální Barometr korupce byl zahájen v roce 2003 a jeho poslední vydání bylo zveřejněno v roce 2017. Aktuální informace jsou nyní součástí místních barometrů

zahrnutých v Samostatně vydávaných indexech, které jsou klasifikovány podle geografické oblasti.

Je třeba poznamenat, že existuje několik geografických oblastí, které se na hodnocení tohoto indexu nepodílejí. Například Barometr pro střední Afriku a Blízký východ z roku 2019 zahrnuje pouze omezený počet zemí, jako jsou Jordánsko, Palestina, Libanon, Súdán, Tunisko a Maroko. Naopak Barometr Evropské unie pro rok 2021 pokrývá všechny země patřící do EU. Široké pokrytí zahrnuje i Barometr Latinské Ameriky a Karibiku z roku 2019, zahrnující 18 zemí regionu. Podobně rozsáhlým nástrojem je také Barometr Asie, který popisuje situaci v 17 zemích východní Asie. V průzkumech se tazatelé obvykle ptají na otázky typu "Dal/a jste někdy úplatek?", "Zvýšila se ve vaší zemi korupce?", "Bojuje vaše vláda účinně proti korupci?". Podle Barometru EU 2021 bylo zjištěno, že téměř třetina obyvatel Evropské unie vnímá zhoršení situace v oblasti korupce. Toto zjištění lze částečně připisovat nedávné koronavirové krizi, která vedla k zavedení nouzových opatření v mnoha zemích a vyvolala neprůhledné jednání ze strany vlád. Tato situace mohla vytvořit podmínky pro různé korupční projevy, zejména v kontextu nouzových situací, kdy jsou přijímána rychlá opatření a alokovány finanční prostředky. Zhoršení vnímání korupce může být spojeno s obavami o transparentnost, spravedlivé využití zdrojů a dodržování etických standardů při řešení krize. Je zajímavé, že téměř polovina respondentů si myslí, že jejich vlády nedělají dost pro boj s korupcí (Transparency International, 2020).

Eurobarometr:

Eurobarometr je soubor průzkumů veřejného mínění, které provádí sekce Analýz veřejného mínění Evropské komise od roku 1974. Tyto průzkumy pravidelně publikují zprávy o názorech veřejnosti v různých oblastech souvisejících s Evropskou unií. Průzkumy se realizují ve všech členských státech a nedávno také v zemích kandidujících na členství. Výsledky Eurobarometrů jsou zveřejňovány Generálním ředitelstvím pro tisk a komunikaci Evropské komise. Původním účelem Eurobarometru bylo vylepšení informační a komunikační strategie Evropské unie. Tento nástroj je užitečný pro získání poznatků o veřejném mínění v široké škále témat týkajících se EU, například o postojích občanů k dalšímu rozšiřování EU. V průzkumech se dotazuje respondentů na jejich vnímání korupce a vlastní zkušenosti s korupcí. Například v průzkumu z července 2022 bylo zjištěno, že korupce je stále vážným problémem pro občany EU: 68% věří, že korupce je stále rozšířená v jejich zemi. Průzkum se zaměřuje na národní veřejné instituce, kde 74%

respondentů stále více věří, že korupce je rozšířená, následovaná politickými stranami (58%) a místními, regionálními a národními politiky (55%). Zároveň jsou Evropané pesimističtí ohledně opatření přijatých na národní úrovni k řešení korupce jako zločinu (European Union, Eurobarometer, 2022).

Třetí generace měření korupce je založena na “tvrdých datech” a obvykle se zaměřuje na konkrétní sektor v konkrétní zemi. Tato metoda se snaží překonat omezení předchozích generací tím, že se zaměřuje na konkrétní projevy korupce, jako jsou například úplatky nebo zneužití veřejných prostředků. Jedním z příkladů třetí generace měření korupce je Index veřejné integrity (IPI). Tento index se snaží poskytnout komplexní pohled na korupci v zemi tím, že kombinuje různé indikátory, jako je transparentnost vlády, právní rámec a další.

Index veřejné integrity:

Index veřejné integrity (IPI) je nástroj, který hodnotí schopnost společnosti kontrolovat korupci a zajistit, že veřejné prostředky jsou vynakládány s integritou. Index veřejné integrity (IPI) identifikuje přímé ukazatele pro faktory identifikované ve výzkumu jako faktory ovlivňující riziko korupce pro 114 zemí, pro které jsou k dispozici data a nejsou kontroverzní. Je to kompozitní index skládající se ze šesti komponent. *Soudní nezávislost* zachycuje míru nestrannosti a nezkorumpovanosti soudních systémů, které představují právní omezení vládní moci a jsou tak klíčovými prvky efektivní kontroly korupce. *Administrativní jednoduchost* měří míru domácí byrokratické regulace. Nadměrná administrativní zátěž a příliš mnoho předpisů otevírají dveře pro svévoli a byrokracii, což vede k vysokému riziku korupce. *Otevřenost obchodu* měří míru regulace týkající se vnější ekonomické aktivity země. Otevřené země mohou lépe kontrolovat korupci tím, že odstraní prostor pro svévoli na úrovni administrativních obchodních bariér a tím umožní volnou soutěž. Transparentnost rozpočtu měří míru a kvalitu veřejné dostupnosti návrhů rozpočtu výkonné moci, aby poskytla kontrolní mechanismus pro svévolné veřejné výdaje. *E-transparence* zachycuje schopnost občanů využívat online nástroje a sociální média a tak uplatňovat sociální odpovědnost. *E-participace* měří stupeň nezávislosti médií vyplývající z konkrétního národního právního, politického a ekonomického prostředí, ve kterém působí tištěná, vysílaná a internetová média.

IPI se snaží poskytnout komplexní pohled na korupci v zemi tím, že kombinuje různé indikátory. Na rozdíl od měření založených pouze na vnímání, tyto indikátory korupce začínají fakty a mohou být změněny akcí vlády a občanské společnosti.

IPI je jedinečný v tom, že poskytuje jak de facto (skutečnou dostupnost dat online), tak de jure (podpis smluv a provádění zákonů) aspekty transparentnosti. Tento index může sloužit jako důležitý referenční bod pro analytiku podnikových rizik, stejně jako nástroj pro občanské aktéry a zastávce transparentnosti po celém světě (Corruption Risk Forecast, 2020).

3.3 Důsledky korupce: Ekonomický a sociální dopad

Podle Světové banky je průměrný příjem v zemích s vysokou úrovní korupce asi třetinový oproti zemím s nízkou úrovní korupce. Dále je v těchto zemích gramotnost je o 25% nižší. Žádné zemi se zatím nepodařilo korupci zcela vymýtit, ale studie ukazují, že úroveň korupce v zemích s rozvíjejícími se tržními ekonomikami je mnohem vyšší než v rozvinutých zemích (E.Mirzayev, 2023).

Korupce v oblasti uzavírání obchodů, udělování smluv nebo provádění ekonomických operací vede k monopolům nebo oligopolům v ekonomice. Podnikatelé, kteří mohou využít své kontakty nebo peníze na podplácení vládních úředníků, mohou manipulovat politikami a tržními mechanismy, aby se stali jediným poskytovatelem zboží nebo služeb na trhu. Monopolisté, protože nemusí soutěžit s alternativními poskytovateli, mají tendenci udržovat své ceny vysoké a nejsou tržními silami nuceni zlepšovat kvalitu zboží nebo služeb, které poskytují. V těchto vysokých cenách jsou také zakotveny nelegální náklady na korupční transakce, které byly nutné k vytvoření takového monopolu. V nezkorumpovaných ekonomikách si firmy vybírají své dodavatele prostřednictvím tendrů, což umožňuje výběr dodavatelů nabízejících nejlepší kombinaci ceny a kvality. To zajišťuje efektivní alokaci zdrojů. V zkorumpovaných ekonomikách jsou však firmy, které by jinak nebyly kvalifikovány na výhru v tendrech, často oceněny projekty v důsledku nespravedlivých nebo nelegálních tendrů. To vede k nadměrným výdajům při provádění projektů a k podstandardním nebo nezdařeným projektům, což vede k celkové neefektivnosti využití zdrojů. Veřejné zakázky jsou možná nejvíce náchylné k podvodům a korupci kvůli velkému objemu finančních toků. Odhaduje se, že ve většině zemí tvoří veřejné zakázky mezi 15% a 45% hrubého domácího produktu (HDP).

Zkorumpované ekonomiky se vyznačují nepřiměřeně malou střední třídou a významným rozdílem mezi životní úrovní vyšší třídy a nižší třídy. Většina kapitálu země je soustředěna v rukou oligarchů nebo osob, které podporují zkorumpované veřejné úředníky, a většina vytvořeného bohatství také plyne těmto jednotlivcům. V korupční ekonomice nejsou malé podniky široce rozšířené a jsou obvykle odrazovány, protože čelí nespravedlivé konkurenci a nelegálním tlakům ze strany velkých společností, které jsou spojeny s vládními úředníky. Některé odvětví jsou náchylnější k korupci než jiné, což činí malé podniky v těchto sektorech ještě zranitelnějšími vůči neetickým obchodním praktikám (E.Mirzayev, 2023).

3.4 Politické strany

Politické strany představují klíčový prvek v demokratických politických systémech. Jsou to organizace, které sdružují jednotlivce s podobnými politickými přesvědčeními, cíli a ideologiemi s cílem získat politickou moc a ovlivňovat veřejnou politiku. Jejich význam spočívá v reprezentaci různorodých zájmů občanů, organizaci politické soutěže a poskytování platformy pro demokratický dialog. Politické strany se ve své moderní podobě objevily v Evropě a Spojených státech v 19. století spolu s volebními a parlamentními systémy, jejichž vývoj odráží evoluci stran (Duverger Maurice, 2024). Termín strana se od té doby začal používat na všechny organizované skupiny hledající politickou moc, ať už prostřednictvím demokratických voleb nebo revoluce.

Definice politické strany ze sociologické encyklopedie zní takto: "...obecně skupina občanů se stejnými polit. názory a zájmy, kteří se spojili v organizaci k jejich prosazení. Ve slově „strana“ je obsaženo, že jde vlastně jen o část celku společnosti, většinou státu, jejímž cílem je získání nebo udržení moci”(Jan Škaloud, 2020).

Italský politolog Giovanni Sartori nabízí definici. "Politická strana je skupina lidí, jež se účastní voleb, jejichž prostřednictvím je schopna dosadit své kandidáty do veřejných politických úřadů" (Sartori, 2005).

3.4.1 Typologie politických stran

Podle typu ideologie:

- Liberální strany usilují o minimální zásahy státu do života společnosti, svobodu hospodářského a politického života.
- Konzervativní strany jsou zaměřeny na zachování stávajícího řádu a odmítají myšlenky vážných reforem.
- Sociálnědemokratické strany se orientují na účast státu na životě společnosti a státní regulaci ekonomiky při zachování základních svobod.
- Komunistické strany se zasazují o úplnou rovnost.
- Nacionalistické strany staví svou činnost na představách o nadřazenosti určitého národa v životě země.
- Klerikální strany usilují o zvýšení vlivu církve a náboženských idejí.
- "Zelené" strany se zaměřují na ochranu životního prostředí.
- Monarchistické strany podporují existenci monarchií a výlučnou moc (Wikipedia, 2023).

Podle místa v politickém spektru:

- Levicové strany prosazují reformy, státní regulaci ekonomiky a vytěsnění soukromého sektoru, sociální ochranu zaměstnanců a radikálně-revoluční metody změn. Do této skupiny patří socialistické a komunistické strany.
- Centristické strany jsou založeny na rovnováze mezi sociální rovností, společenskou hierarchií a odporem k politickým změnám nalevo i napravo.
- Pravicové strany upřednostňují myšlenku silného státu, stability společenského života a ochrany soukromého vlastnictví. Patří mezi ně liberální a konzervativní strany (Norberto Bobbio, 2003).

4 Vlastní práce

Tato část se bude zabývat volebními programy politických stran a určením míry korupce v Kanadě a Lotyšsku. První část bude vycházet z úrovně korupce v Kanadě. K tomuto účelu budou použity grafy. První graf bude vycházet z kanadského indexu vnímání korupce, druhý graf bude vycházet z průzkumu mezi občany o různých typech korupce, který provedl Angus Reid Institute, a třetí graf bude vycházet z indexu veřejné integrity. Dále budou analyzovány programy politických stran v Kanadě ve volbách v letech 2011, 2015 a 2021. Druhá část bude určovat míru korupce v Lotyšsku. Za tímto účelem bude uvedeno několik grafů. První graf bude vycházet z údajů indexu vnímání korupce v Lotyšsku, druhý graf bude vycházet z indexu veřejné integrity, další grafy budou vycházet z údajů barometru korupce organizace Transparency International, třetí graf bude vycházet z průzkumu mezi lotyšskými občany o korupci v různých odvětvích, čtvrtý graf bude vycházet z odpovědí občanů na otázku o schopnosti vlády bojovat s korupcí a pátý graf bude ukazovat výsledky průzkumu o uplácení a osobních vazbách v různých veřejných odvětvích. Dále budou analyzovány volební programy různých politických stran v Lotyšsku ve volbách v letech 2010, 2011 a 2018.

4.1 Korupce v Kanadě

Kanada, je parlamentní demokracie a patří mezi nejvyspělejší země světa. Je na 15. místě v nejnovějším Indexu lidského rozvoje Programu rozvoje OSN (UNDP). Kanada tradičně měla velmi dobrou pověst pro své úsilí v budování míru a boji proti nerovnosti ve světě. Aktivně se účastní iniciativ proti korupci v organizacích jako je Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Organizace amerických států, Organizace spojených národů a v rámci skupiny G7. Kanada byla vždy zemí, která byla nastavena jako dobrý příklad nejen pro rozvojové země, ale i pro některé vyspělé země. Například to byla první země, která přijala multikulturalismus jako oficiální vládní politiku, „potvrzující hodnotu a důstojnost svých občanů bez ohledu na jejich rasový nebo etnický původ, jejich jazyk nebo náboženskou příslušnost“ (Dewing Michael, Leman Mark 2013).

Nicméně, v poslední době došlo k mírnému poklesu pověsti Kanady na mezinárodní scéně. Například v roce 2010 se Kanadě poprvé v její historii nepodařilo získat místo v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů (M. BLANCHFIELD, 2010). Někteří kritici tvrdí, že Kanada ztrácí svou dobrou pověst kvůli nekonzistentnosti zahraniční politiky její

vlády a neschopnosti efektivně se vypořádat s některými domácími problémy, jedním z nichž je korupce. Skutečně, nedávno došlo k poklesu Indexu vnímání korupce (CPI) mezi Kanadany. Během pouhých 5 let, mezi roky 2000 a 2005, Kanada klesla v žebříčku CPI Transparency International z 5. na 14. místo. Hlavním důvodem byl korupční skandál, který se stal v jedné z provincií Kanady - Quebecu - který uvažoval o secesi od Kanady a stání se suverénním státem. Kanadská vláda v reakci na to vytvořila speciální program na zlepšení svého obrazu v provincii prostřednictvím propagace na různých kulturních a sportovních akcích. Avšak v roce 2004 Auditor General of Canada, který dohlíží na odpovědné využití veřejných prostředků vládou, prozkoumal tento program a zjistil, že velká část prostředků byla využita pro osobní prospěch Liberální strany Kanady, která byla v té době u moci, a jejích členů (Canadian Broadcasting Corporation, 2006). Byla jmenována speciální komise k vyšetření případu, která brzy potvrdila zneužití veřejných prostředků členy Liberální strany. V důsledku toho byla vláda nucena kvůli nedostatku podpory vyhlásit volby, kde Liberálové poprvé za 12 let nezískali dostatek křesel, aby mohli zůstat u moci. Avšak v roce 2010 se jí podařilo výrazně zlepšit svou pozici a dosáhnout 6. místa. Přesto se v roce 2023 její pozice opět zhoršila a Kanada se propadla na 12. místo.

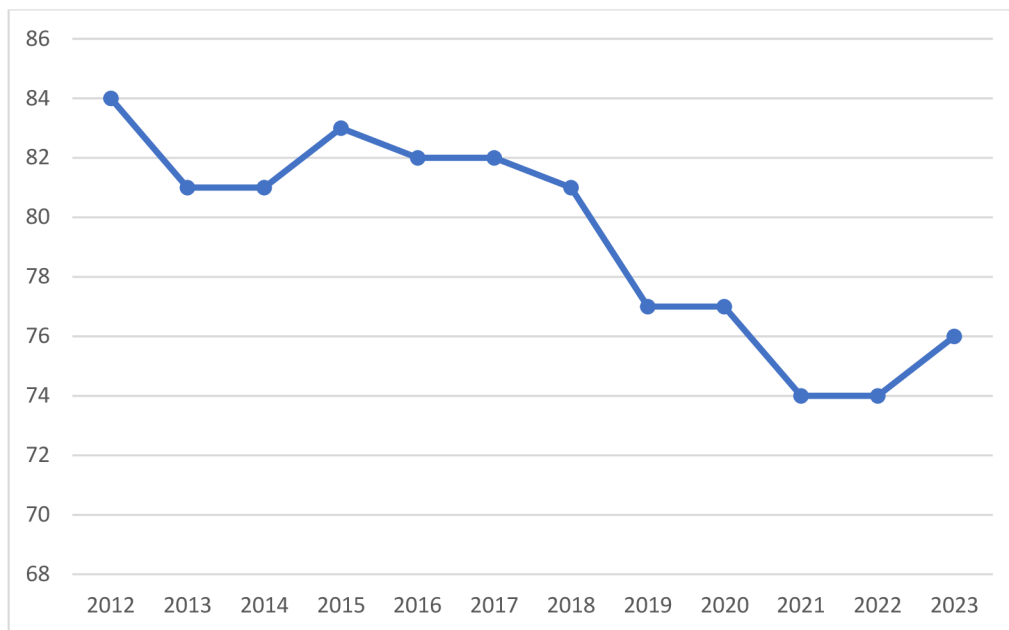
Jedním z hlavních důvodů poklesu indexu vnímání korupce (CPI) a zvýšení korupce v Kanadě je problém „praní špinavých peněz“ nebo „snow washing“. Tento termín odkazuje na proces, při kterém jsou nelegálně získané prostředky převedeny na zdánlivě legální prostředky. Kanada se stala atraktivním místem pro takové aktivity, což vedlo k výraznému nárůstu korupce. Odborníci se obávají, že kanadské nemovitosti jsou rájem pro praní špinavých peněz, protože zločinci kupují nemovitosti jako prostředek k legalizaci nelegálních příjmů a zvyšují tak cenu bydlení v zemi.

Mezinárodní kupci, včetně ruských oligarchů, využívají kanadské nemovitosti k ukládání hodnot mimo svou domovskou zemi. Legálních zahraničních investic je dostatek, nicméně kanadská pravidla pro registraci nemovitostí ztěžují sledování toho, kdo co vlastní, v případě, že přitékající peníze byly vydělané trestnou činností.

Národní poplach o praní špinavých peněz se roznesl v Britské Kolumbii, když byly zveřejněny dvě samostatné zprávy na vládou objednané studie, které podrobně popisují rozsah problému v oblasti nemovitostí, kasin a luxusního zboží. Podle zpráv, které byly zveřejněny, bylo v Britské Kolumbii „umyto“ více než 7 miliard dolarů špinavých peněz v

roce 2018. I když premiér Trudeau a jeho Liberálové i další politické strany uznaly v rámci volebních programů rozsah praní špinavých peněz, byl tento problém většinou považován za místní problém Britské Kolumbie. Avšak odborníci varovali, že praní peněz se neomezuje pouze na západ od Skalnatých hor a je to ve skutečnosti celostátní problém. V roce 2023 v rámci boje proti tomuto problému byl úspěšně schválen zákon C-42, který otevírá cestu k tomu, aby Kanada měla veřejně přístupný rejstřík uvádějící konečné vlastníky společností. Nové silné zákonodárství obsahuje klíčové prvky, které koalice prosazovala, včetně: veřejně přístupného rejstříku s vyhledávací funkcí, bezplatného přístupu, mechanismu pro oznamovatele chyb, základní ověření a ověřování dat a možnosti rozšíření do provincií a teritorií. “Vyžití Kanady jako tajné jurisdikce pro ‘sněhové praní’ končí. Tento zákon ztěžuje praní špinavých peněz skrývajících se za federálními korporacemi,” řekl Noah Arshinoff, dočasný výkonný ředitel Transparency International Canada. Aktuálně se 132 zemí zavázalo k rejstříkům konečných vlastníků; navíc rejstříky konečných vlastníků jsou součástí strategií národní bezpečnosti G7/G20 a Five Eyes pro potlačení daňových úniků a ochranu liberálních demokracií před cizím vlivem. “Daňové úniky a praní peněz stojí veřejnost miliardy každý rok,” řekla Erika Beauchesne z Canadians for Tax Fairness. “Zákon C-42 výrazně zlepšil dodržování daňových předpisů a vymáhání na všech úrovních vlády. ”Jako další krok koalice vyzývá federální vládu, aby dosáhla dohody s provinciemi a teritorií a nabídla flexibilní volbu: poslat informace o konečných vlastnících přímo do federálního rejstříku nebo vytvořit vlastní rejstřík pomocí stejného federálního standardu. Dohoda na celokanadské úrovni zajistí komplexní pokrytí po celé Kanadě, aby se zabránilo jakýmkoli slabým místům, které by mohli zločinci zneužít (Transparency International, 2023).

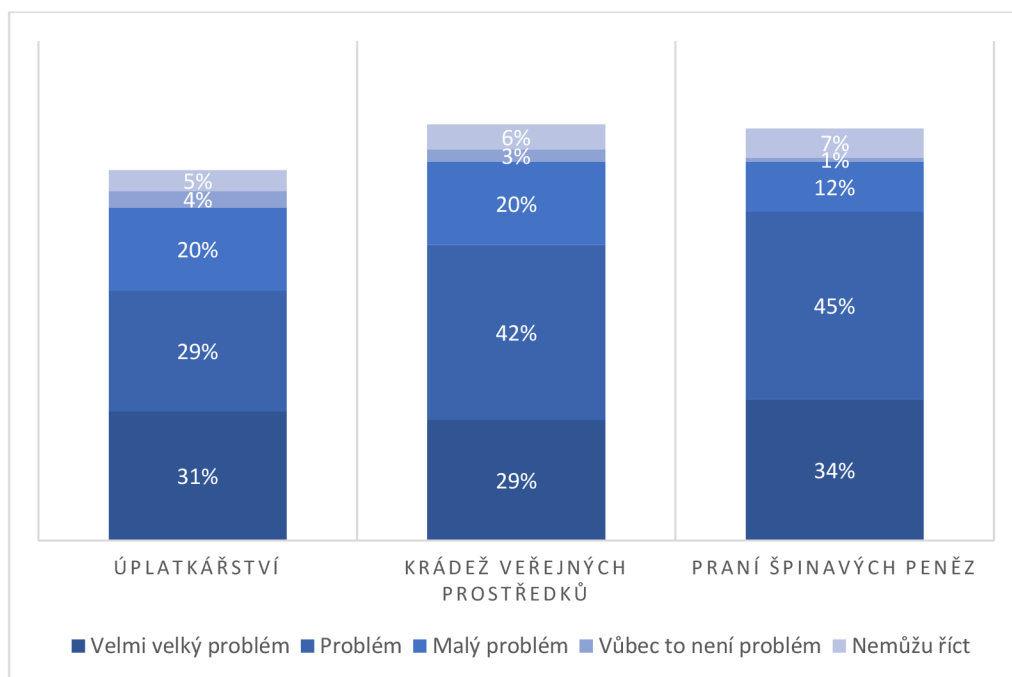
Graf č.1 – Index vnímání korupce

Zdroj: vlastní zpracování, Transparency International (2012-2023)

Tento graf ukazuje, že skóre Kanady v Indexu vnímání korupce (CPI) se od roku 2012 snížilo o 8 bodů, z 84 bodů v roce 2012 na 76 bodů v roce 2023. To naznačuje, že úroveň korupce v Kanadě se zvýšila, což je negativní trend. Podle nejnovějších výsledků Indexu vnímání korupce za rok 2023 se Kanada dostala na seznam nejméně korumpovaných zemí, ale stále se nedostala do první desítky. To znamená, že Kanada má dobře fungující soudní systém, silnou právní převahu a politickou stabilitu. Ale zároveň “tyto stejné faktory dělají zemi magnetem pro korumpované subjekty z celého světa, kteří zde legalizují a ukládají své nepoctivě získané příjmy.” (Transparency International Canada, 2024).

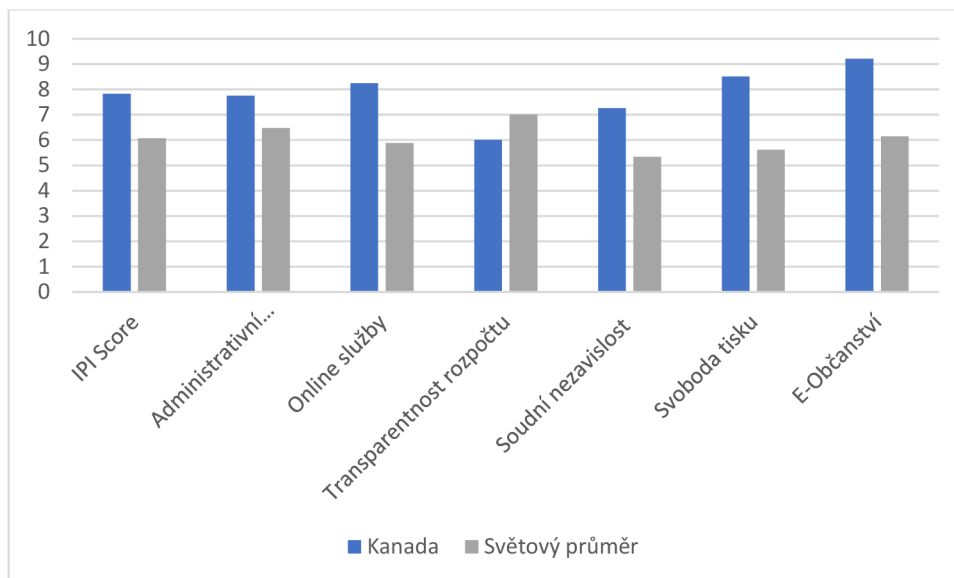
Graf č.2 – Jak velkým problémem je podle občanů každá z těchto oblastí. (Všichni respondenti, n=1 507)

Zdroj: vlastní zpracování, Angus Reid Institute (2022)

Z grafu vyplývá, že mnoho Kanadčanů vnímá korupci jako významný problém kolem nich. Tento průzkum hodnotí, jak občané vnímají korupci v Kanadě, a ukazuje, že většina respondentů vnímá korupci jako problém. Většina respondentů (60 %) se domnívá, že úplatkářství je problém nebo velký problém, a pouze 4 % se domnívají, že problémem není, což naznačuje, že úplatkářství je v Kanadě vnímáno jako závažný nedostatek. Kromě toho je mezi dotázanými velkým znepokojením krádež veřejných prostředků - 71 % respondentů se domnívá, že je to problém nebo velký problém, zatímco pouze 3 % se domnívají, že to problém není. To naznačuje, že krádeže veřejných prostředků jsou pro občany důležitým problémem. Praní špinavých peněz je vnímáno jako nejzávažnější problém ze všech tří, přičemž 79 % respondentů se domnívá, že je to problém nebo velký problém, zatímco pouze 1 % se domnívá, že to problém není. Celkově tyto údaje ukazují, že korupce je v Kanadě vnímána jako závažný problém.

Graf č.3- Index Veřejné Integrity

Zdroj: vlastní zpracování, Corruption Risk (2023)

Graf ukazuje index veřejné integrity (IPI) pro Kanadu ve srovnání se světovým průměrem v různých kategoriích. První co vidíme, je že Kanada má IPI skóre 7,83, což je výrazně vyšší než světový průměr 6,07. To nám ukazuje, že Kanada má celkově vyšší úroveň veřejné integrity než většina ostatních zemí. Dále vidíme, že Kanada má vysoké skóre pro administrativní transparentnost 7,75, což je vyšší než světový průměr 6,47. To naznačuje, že státní správa v Kanadě je velmi transparentní. Pokud se podíváme na skóre online služeb 8,24 pro Kanadu, je to výrazně vyšší než světový průměr 5,88. To ukazuje, že Kanada má silné online služby. Na druhou stranu, Kanada má skóre pro transparentnost rozpočtu 6, což je mírně nižší než světový průměr 7. To nám dává najevo, že rozpočet Kanady by mohl být transparentnější. Skóre pro soudní nezávislost 7,26 pro Kanadu je vyšší než světový průměr 5,33. To naznačuje, že soudní nezávislost v Kanadě je silná. Také vidíme, že Kanada má vysoké skóre pro svobodu tisku 8,51, což je výrazně vyšší než světový průměr 5,62. To ukazuje na vysokou úroveň svobody tisku v Kanadě. Konečně, skóre pro elektronické občanství 9,22 pro Kanadu je výrazně vyšší než světový průměr 6,15. Celkově, tento graf ukazuje, že Kanada má vysokou úroveň veřejné integrity ve srovnání se světovým průměrem ve většině kategorií, ale je zde prostor pro zlepšení, zejména v oblasti transparentnosti rozpočtu.

4.2 Politické strany Kanady

Hlavními politickými stranami v Kanadě jsou Konzervativní strana, Liberální strana, Strana zelených, Le Bloc Quebecois a Nová demokratická strana.

Konzervativní strana je politická formace, která vznikla sloučením Progresivní konzervativní strany Kanady a Kanadské aliance. Konzervativní strana Kanady obecně upřednostňuje větší míru decentralizace, kdy je více pravomocí delegováno na provincie. Strana podporuje menší vládu, nižší daně a tradiční kulturní a náboženské hodnoty.

Liberální strana, nejstarší strana v zemi, se v tradičním politickém spektru nachází mezi levým středem a středem. Liberálové upřednostňují zavedení celostátní potravinové politiky na podporu kanadských zemědělců, výrobu obnovitelné energie včetně biomasy, solární a větrné energie, vyrovnané rozpočty a snižování deficitu. Liberální strana je také pro zavedení plánu péče o rodinu, přímou finanční pomoc a investice do vysokého školství a omezení výdajů, přičemž méně peněz by se mělo vynakládat na reklamu a poradenství. Během svého působení ve vládě strana legalizovala léčebné konopí a sňatky osob stejného pohlaví.

Strana zelených prosazuje platformu s mnoha tématy, která odráží základní hodnoty demokracie zdola, sociální spravedlnosti, ekologické moudrosti a nenásilí. Strana zelených prosazuje ekologickou ekonomiku, která se opírá o energetické zdroje a systémy neznečišťující životní prostředí. Strana zelených také prosazuje myšlenku, že spravedlivý obchod je důležitým faktorem pro udržitelnou budoucnost Kanady.

Nová demokratická strana (NDP) je kanadská sociálnědemokratická politická strana, která se zasazuje o lepší ochranu životního prostředí, snižování chudoby, rovná práva a rovnost pohlaví, agresivní ochranu lidských práv a vyšší korporátní daně. Noví demokraté se zaměřují na zvýšení dostupnosti života, odměňování firem, které vytvářejí pracovní místa, posílení důchodů a zlepšení zdravotnických služeb. Program strany se zaměřuje na vzdělávání většího počtu zdravotních sester a lékařů a na to, aby zdravotníci, kteří opustili zemi, byli motivováni k návratu domů. Strana bude spolupracovat s provinčními úřady na zdvojnásobení důchodů a nabídne Kanadčanům větší možnost volby ohledně jejich důchodového spoření.

Le Bloc Quebecois je politická strana na federální úrovni, která se zasazuje o podporu quebecké suverenity a ochranu quebeckých zájmů. Strana vede aktivní kampaně a usiluje o vytvoření podmínek, které usnadní odtržení Quebecu. Le Bloc Quebecois je po Straně zelených nejmenší stranou v parlamentu (Canada Guide, 2016).

4.2.1 Federální volby v Kanadě 2011

V roce 2011 byla otázka korupce zmiňována v předvolebních programech několika politických stran. Většina prohlášení spojených s korupcí pocházela od Konzervativní strany Kanady a strany Bloc Québécois. V případě Konzervativní strany se vyskytovaly fráze jako: “Plýtvání, špatná správa a korupce byly vládou endemické” (Here for Canada, 2011). Toto tvrzení pravděpodobně kritizuje předchozí vládu za její hospodaření a správu. Konzervativní strana tím naznačuje, že pokud by byla zvolena, zaměřila by se na řešení těchto problémů.

Strana Québécois zase hovořila o boji proti korupci s odkazem na korupční skandál, který trval až do roku 2007 : “Kvebečanky a Kvebečané si stále pamatují systém úplatků, který odhalila komise Gomery ”(Parlons Québec, 2011). “Sponzorský skandál” se týkal federální vlády Kanady, která má sídlo v Ottawě. To byla politicko-finanční aféra týkající se využití veřejných prostředků na financování různých operací public relations s cílem protivážit aktivitám strany Québécois a tedy suverenitu Québecu. Program sponzorství byl aktivní od roku 1996 do roku 2004. Byl použit k propagaci národní jednoty po referendu o suverenitě Québecu v roce 1995. V důsledku toho byla zřízena Komise Gomery, která měla tyto obvinění vyšetřit. Zpráva Komise Gomery, která byla zveřejněna v roce 2005, vedla k významnému politickému skandálu a přispěla k porážce Liberální strany Kanady ve federálních volbách v roce 2006. Konzervativci se tohoto tématu dotkli i ve svém volebním programu, a to větou “V roce 2006 hlasovali Kanadčané pro změnu - aby ukončili korupci a obnovili odpovědnost v Ottawě” (Here for Canada, 2011). Strana Québécois se domnívá, že “Skandál sponzorství nevyplýnul pouze z nedostatečnosti pravidel a zákonů ”(Parlons Québec, 2011).

Následující prohlášení konzervativní strany souvisí s jejich touhou zvýšit transparentnost financování politických stran. “Zakázat tajné dary kandidátům”, “reformovali jsme financování politických stran tím, že jsme zakázali velké osobní dary a dary od odborů a společností”, “zakázali jsme velké osobní dary a dary od odborů a společností, aby peníze neměly nepřiměřený vliv na politické strany” (Here for Canada, 2011). Toto může být reakce na obavy z možného ovlivňování politiků prostřednictvím nezveřejněných finančních darů. Dále se Konzervativní strana snaží zajistit ochranu pro oznamovatele - jednotlivce, kteří vyjadřují obavy z nelegálního nebo neetického chování ve svých organizacích, a to vidíme ve frázi “ poskytnout oznamovatelům skutečnou ochranu”(Here for Canada, 2011).

Konzervativní strana také uznává, že i když bylo dosaženo pokroku v boji proti korupci a zprůhlednění financování politických stran, je třeba udělat ještě více : "Ale musíme udělat víc." (Here for Canada, 2011). Strana Québécois ve svém předvolebním programu hovořila o opatřeních, která budou směřovat k zvýšení transparentnosti a kontroly ve vztazích mezi vládními úředníky a lobbisty : "ministři, jejich personál a úředníci jsou povinni zaznamenávat veškerý kontakt s lobbisty" (Parlons Québec, 2011). Zaznamenávání kontaktů s lobbisty by mělo pomoci odhalit potenciální střety zájmů mezi politiky a soukromými zájmovými skupinami.

V důsledku těchto voleb došlo k několika zásadním změnám:

Konzervativní strana premiéra Stephena Harpera vyhrála a získala většinu v parlamentu. Nová demokratická strana (NDP) skončila na druhém místě, což bylo poprvé v její historii. Liberální strana skončila třetí a její lídr Michael Ignatieff prohrál ve svém obvodu a podal demisi. Blok Québécois získal pouze 4 místa v parlamentu a také ztratil svého lídra. Strana zelených poprvé získala místo v parlamentu, ale pouze jedno.

Tabulka č.1 – Výsledky voleb 2011

Strana	Lídr	%	Křesla
Konzervativní	Stephen Harper	39.6%	166
NDP	Jack Layton	30.6%	103
Liberální	Michael Ignatieff	18.9%	34
Bloc Québécois	Gilles Duceppe	6.0%	4
Zelená	Elizabeth May	3.9%	1

Zdroj: vlastní zpracování, Wikipedia (2011)

4.2.2 Federální volby v Kanadě 2015

Na rozdíl od roku 2011 se většina politických stran vyjádřila o korupci jak obecně, tak i s mnoha návrhy na boj proti korupci během voleb v roce 2015. Zelená strana v ve svém programu představila řadu návrhů, které se týkají boje proti korupci a zvyšování transparentnosti. "Zelení poslanci budou zveřejňovat své výdaje online, aby zajistili

maximální transparentnost a odpovědnost ” (A Canada That Works. Together, 2015). Zveřejňování informací online umožňuje větší transparentnost. Veřejnost může vidět, jak jsou peníze utráceny, což může pomoci odhalit a zabránit korupci. “Všechny smlouvy musí být veřejně vypisovány na webové stránce a rozhodování musí být odstraněno od politických operativců ” (A Canada That Works. Together, 2015). Tímto způsobem se Zelená strana snaží zabránit politickému ovlivňování při udělování smluv. Také Strana zelených prohlašuje, že chce zabránit zneužívání veřejných prostředků a že poslanci musí s parlamentními prostředky nakládat zodpovědně a eticky : “a nikdy nepoužívat parlamentní zdroje pro stranický nebo osobní prospěch ” (A Canada That Works. Together, 2015). Dalším návrhem Strany zelených bylo zavedení nezávislé komise pro jmenování do veřejných funkcí. “Je čas omezit patronát prostřednictvím použití nezávislé Komise pro veřejná jmenování ” (A Canada That Works. Together, 2015). “Patronát” se v tomto kontextu vztahuje na praxi udělování výhod, jako jsou pracovní místa nebo smlouvy, na základě politických spojení namísto zásluh. Nová demokratická strana rovněž podporuje zavedení pravidel a postupů pro zajištění transparentnosti a odpovědnosti ve vládě a veřejných institucích: “zavést nový Zákon o odpovědnosti, který se vypořádá s výdaji Senátu ” (Building the country of our dreams, 2015). Tento zákon by přijal tvrdší postoj k výdajům Senátu. To by mohlo zahrnovat přísnější kontrolu nad tím, jak senátoři utrácí veřejné peníze, a zavedení těžších sankcí pro ty, kteří tyto pravidla porušují. NDP: “posílit zákony o střetu zájmů ” (Building the country of our dreams, 2015). Liberální strana: “zvýšíme transparentnost fondu tím, že poskytneme jasnější kritéria pro projekty ” (Real Change (Now), 2015). Tímto způsobem se snaží zajistit, že proces financování je spravedlivý, otevřený a transparentní. Konzervativní strana zase hovoří o zavedení zákona na zvýšení finanční transparentnosti pro první národy, které mají vlastní samosprávu: “Zavedení Zákona o finanční transparentnosti Prvních národů za účelem zvýšení odpovědnosti a transparentnosti vlády Prvních národů ” (Protect our economy, 2015). Je však důležité poznamenat, že zákon vyvolal mnoho debat a diskusí o jeho důsledcích pro suverenitu prvních národů a o tom, jak nejlépe zajistit finanční transparentnost a odpovědnost v kontextu samosprávy prvních národů. Výsledkem voleb v roce 2015 bylo, že Liberální strana vedená Justinem Trudeauem získala 184 křesel, což jí umožnilo sestavit většinovou vládu a Trudeau se stal příštím premiérem. Konzervativní strana vedená dosavadním premiérem Stephenem Harperem získala 99 křesel a stala se oficiální opozicí. Podrobné výsledky jsou popsány v tabulce č.2

Tabulka č.2 – Výsledky voleb 2015

Strana	Lídr	%	Křesla
Liberální	Justin Trudeau	39.47%	184
Konzervativní	Stephen Harper	31.91%	99
NDP	Tom Mulcair	19.72%	44
Bloc Québécois	Gilles Duceppe	4.67%	10
Zelená	Elizabeth May	3.43%	1

Zdroj: vlastní zpracování, Wikipedia (2015)

4.2.3 Federální volby v Kanadě 2021

Poslední volby v Kanadě se konaly 21. září 2021.

Konzervativci ve svém volebním programu odsuzují liberální vládu: "V roce 2006 v reakci na sponzorský skandál Liberální strany předložili konzervativci nejpřísnější protikorupční zákon v kanadské historii, Federální zákon o odpovědnosti. Současná vláda nám bohužel ukázala, že tato pravidla nejdou dostatečně daleko". Konzervativci tvrdí, že liberálové přijímali nezákonné dary od organizací, které lobbovaly za jejich vládu, a zasahovali do soudního procesu, aby pomohli svým dobře propojeným přátelům. "Potřebujeme silnější zákony, které vyžadují etiku ve vládě, zabraňují krytí a zajišťují, že lobbistické aktivity jsou přiměřeně regulovány." (Canada's Recovery Plan, 2021: 68). Nová demokratická strana rovněž odsuzuje liberální vládu za porušování pravidel: "Kanadčané chápou, že náš režim střetu zájmů musí být přísný a ukládat skutečné sankce, pokud politici pravidla porušují. Za vlády liberálů jsme svědky jednoho porušení zákona za druhým a neviděli jsme prakticky žádné sankce." (Ready for better, 2021: 103). Konzervativci navrhuji zpřísnění zákona o střetu zájmů "rozšířením finančních sankcí tak, aby se vztahovaly na všechna porušení" a "zajistit plnou transparentnost tím, že se všechny korporace a další organizace zapojené do lobbingu budou muset registrovat a hlásit svá setkání" (Canada's Recovery Plan, 2021: 68). Podobný návrh měla ve svém programu i Strana zelených: "Posílit zákon o lobbingu, aby zajistil větší transparentnost a zabránil "otáčivým dveřím" mezi politickým životem, veřejnou službou a lobbinkem." (Platform 2021: 89). Noví demokraté rovněž připomínají zákon o střetu zájmů: "zavedeme přísnější tresty v zákoně o střetu zájmů, abychom zajistili,

že porušení veřejné důvěry bude bráno vážně, a zcela zakážeme akce typu "peníze za přístup", zakážeme vládním úředníkům přijímat dary od těch, jejichž soukromé zájmy mohou mít prospěch z jejich rozhodnutí." (Ready for better, 2021: 103). Strana zelených se také vyjádřila k zákonu o střetu zájmů: "Posílit zákon o střetu zájmů tak, aby zahrnoval finanční a jiné sankce pro politiky, kteří porušují zákon o střetu zájmů." Jejich dalším návrhem bylo zvýšení transparentnosti vládních činností : "Rozšířit zákon o přístupu k informacím na úřad předsedy vlády, ministerské úřady a správu parlamentu." (Platform 2021: 89). Liberální strana ve svém volebním programu hovořila o boji proti korupci pouze jednou, když navrhla vytvoření Mezinárodního protikorupčního soudu, který by "zabránil zkorumpovaným úředníkům a autoritářským vládám zmocňovat se zdrojů svých občanů a bránit rozvoji"(Forward for Everyone, 2021: 66). Nová demokratická strana: "Právní stát musí být rovněž osvobozen od politických zásahů." (Ready for better, 2021: 103).

Podle výsledků voleb v roce 2021 v Kanadě zvítězili vládnoucí liberálové premiéra Justina Trudeaua. Trudeau vyhrál své třetí období a byla to jeho druhá menšinová vláda. To znamená, že Trudeauova strana se bude muset spolehnout na opoziční strany, jako je levicová Nová demokratická strana, aby mohla schvalovat zákony. Konzervativní strana se umístila na druhém místě. Quebecský blok získal třetí místo. Nová demokratická strana a Zelená strana se dělily o čtvrté a páté místo.

Tabulka č.3 – Výsledky voleb 2021

Strana	Lídr	%	Křesla
Liberální	Justin Trudeau	32.62%	160
Konzervativní	Erin O'Toole	33.74%	119
Bloc Québécois	Yves-François Blanchet	7.64%	32
NDP	Jagmeet Singh	17.82%	25
Zelená	Annamie Paul	2.33%	2

Zdroj: vlastní zpracování, Wikipedia (2021)

V této tabulce vidíme, že procento hlasů Konzervativní strany je větší než u Liberální strany, ale Liberálové mají více křesel v Dolní sněmovně. To souvisí se zvláštnostmi volebního systému v Kanadě. V tomto systému kandidát, který získal nejvíce hlasů ve

svém volebním obvodu, získává místo v Dolní sněmovně. Takže i když Konzervativní strana získala více hlasů v celkovém součtu v zemi, to nutně neznamená, že vyhrájí více míst v Dolní sněmovně. Důležité není jen množství hlasů, ale to, jak jsou rozděleny volebními obvody. Pokud Liberální strana vyhrála více volebních obvodů (i když rozdíl v hlasech v každém obvodu byl malý), mohou získat více míst v Dolní sněmovně.

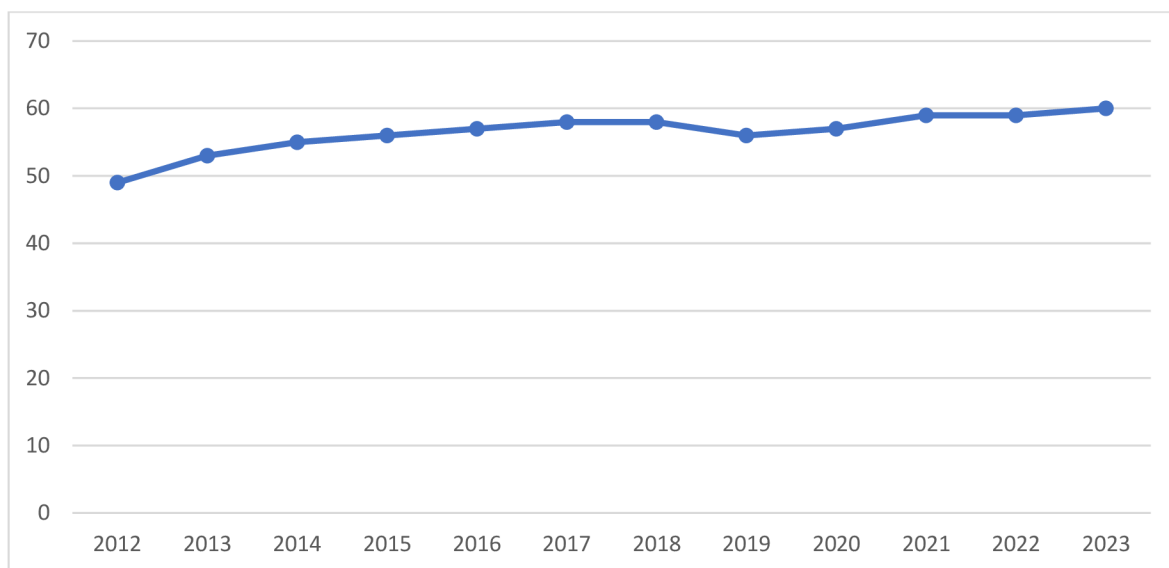
Tabulka č. 4 - Shrnutí protikorupčních témat v programech politických stran

Zastoupení témat boje s korupcí v programech politických stran					
2011					
	Korupce obecné	Transparentnost financování politických stran	Regulace lobbingu	Ochrana oznamovatelů	Rozšíření zákona o střetu zájmů
Konzervativní	*	*		*	
Liberální					
Bloc Québécois	*		*		*
NDP	*				
Zelená					
2015					
	Korupce obecné	Transparentnost financování politických stran	Regulace lobbingu	Ochrana oznamovatelů	Rozšíření zákona o střetu zájmů
Konzervativní	*	*	*		
Liberální	*	*			
Bloc Québécois					
NDP	*	*			*
Zelená	*	*			
2021					
	Korupce obecné	Transparentnost financování politických stran	Regulace lobbingu	Ochrana oznamovatelů	Rozšíření zákona o střetu zájmů
Konzervativní	*	*	*		
Liberální					
Bloc Québécois					
NDP	*				*
Zelená	*	*	*		*

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

4.3 Korupce v Lotyšsku

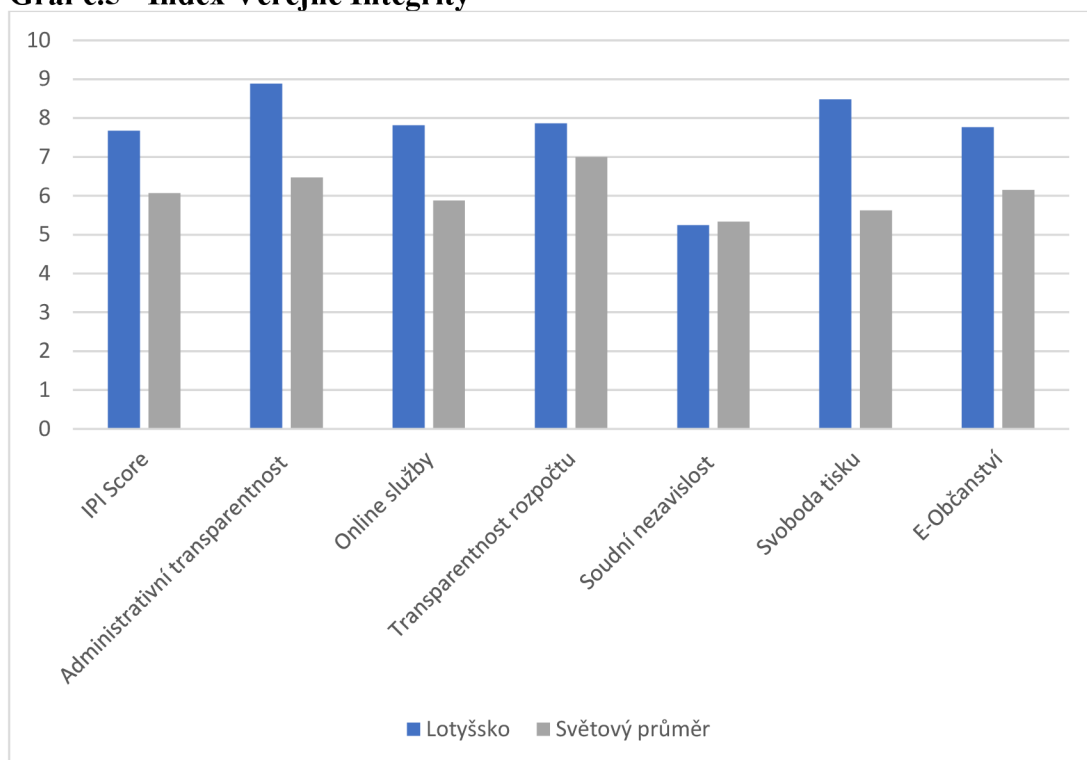
Graf č.4- Index vnímání korupce

Zdroj: vlastní zpracování, Transparency International (2012-2023)

Podle Transparency International se index vnímání korupce v Lotyšsku v roce 2023 zlepšil o jeden bod ve srovnání s lety 2021 a 2022 a dosáhl 60 bodů ze 100. V roce 2012 se Lotyšsko umístilo na 54. místě světového žebříčku indexu vnímání korupce. To znamená, že míra korupce v zemi byla poměrně vysoká. Situace se však postupem času začala měnit. Do roku 2023 se Lotyšsko ve stejném žebříčku dostalo na 36. místo. Toto výrazné zlepšení ukazuje, že Lotyšsko za posledních 11 let učinilo v boji proti korupci významné kroky. I přes toto zlepšení však Lotyšsko stále zaostává za ostatními zeměmi EU a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Výzkumníci v oblasti korupce přičítají pomalý pokrok Lotyšska zpoždění při zavádění odvážných protikorupčních opatření v oblastech, jako je politická integrita, prevence plýtvání veřejnými zdroji a podpora podnikatelské integrity (Transparency International, 2023).

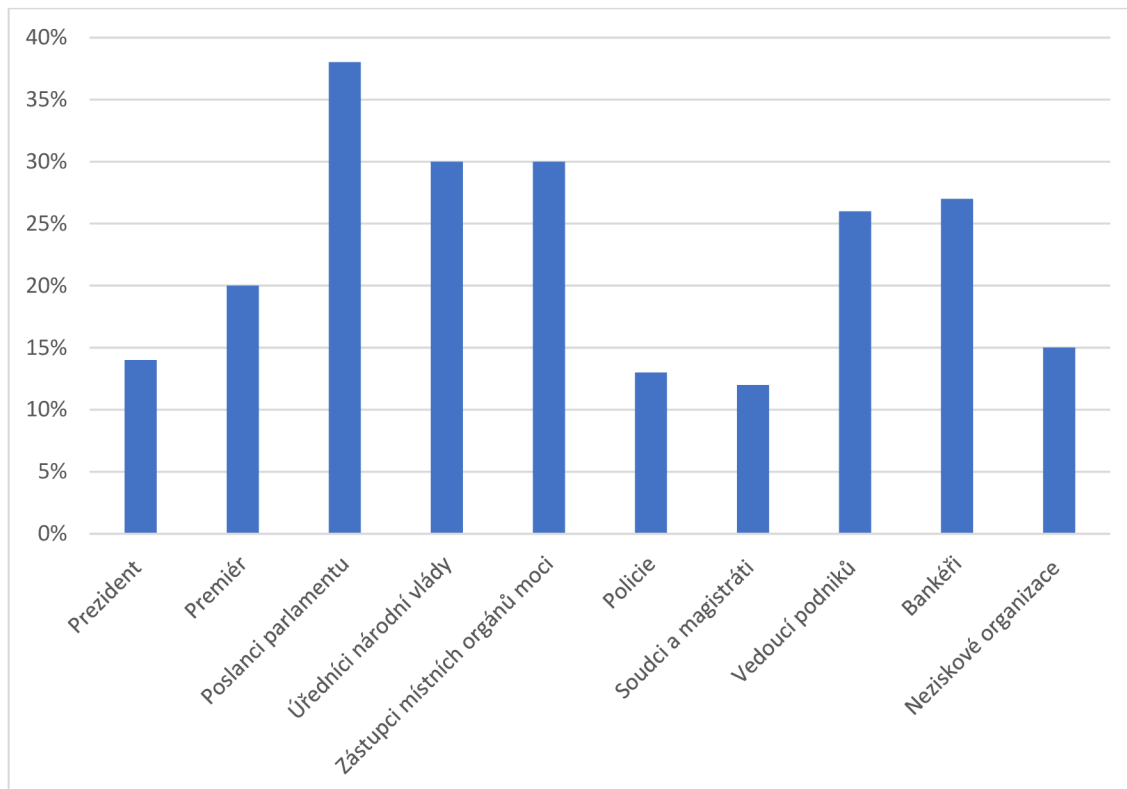
Graf č.5 - Index Veřejné Integrity

Zdroj: vlastní zpracování, Corruption Risk (2023)

Graf ukazuje index veřejné integrity (IPI) pro Lotyšsko ve srovnání se světovým průměrem v různých kategoriích. Lotyšsko má hodnocení IPI 7,67, což je výrazně vyšší než světový průměr 6,07, což naznačuje, že Lotyšsko má celkově vyšší úroveň veřejné integrity než většina ostatních zemí. Lotyšsko má vysoké skóre pro administrativní transparentnost 8,88, což je mnohem vyšší než světový průměr 6,47, což naznačuje, že státní správa v Lotyšsku je zcela transparentní. Skóre online služeb 7,81 pro Lotyšsko je také výrazně vyšší než světový průměr 5,88, což ukazuje, že Lotyšsko má silné online služby. Lotyšsko má skóre pro transparentnost rozpočtu 7,86, a to je mírně vyšší než světový průměr 7, což ukazuje, že rozpočet Lotyšska je relativně transparentní. Skóre pro soudní nezávislost 5,24 pro Lotyšsko je mírně nižší než světový průměr 5,33, což naznačuje, že soudní nezávislost v Lotyšsku by mohla být lepší. Lotyšsko má vysoké skóre pro svobodu tisku 8,48, což je mnohem vyšší než světový průměr 5,62, což ukazuje na vysokou úroveň svobody tisku v Lotyšsku. Skóre pro elektronické občanství 7,76 pro Lotyšsko je také vyšší než světový průměr 6,15, což ukazuje, že Lotyšsko má silné elektronické občanství. Celkově tento graf ukazuje, že Lotyšsko má vysokou úroveň veřejné integrity ve srovnání se světovým průměrem ve většině kategorií, ale existuje prostor pro zlepšení, zejména v oblasti soudní nezávislosti.

Graf č.6 - Korupce podle institucí

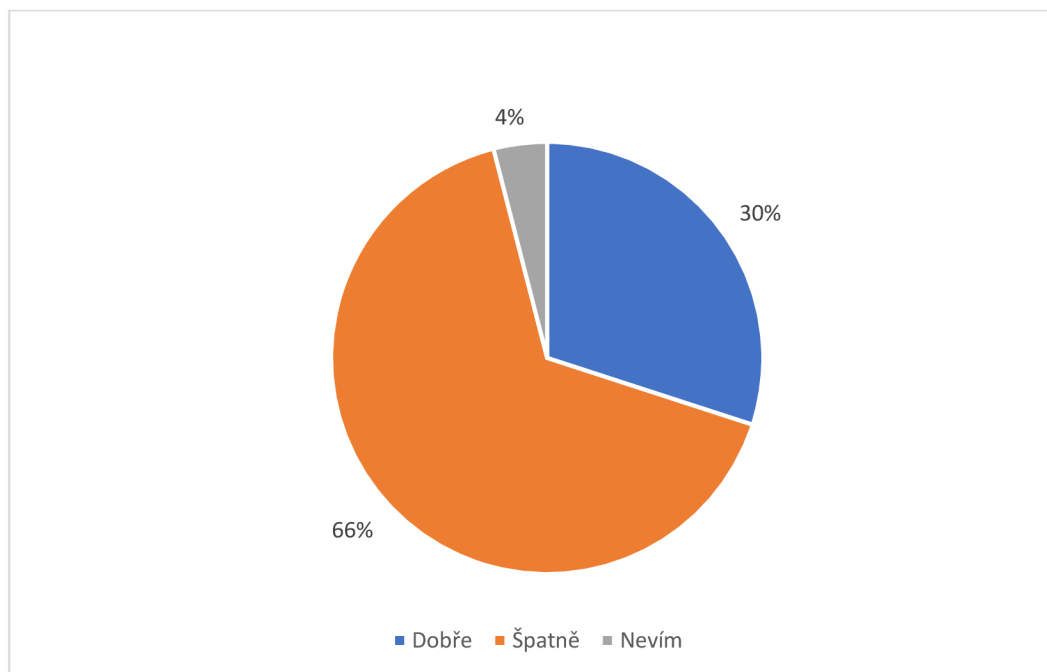
Zdroj: vlastní zpracování, Eurobarometer (2021a)

Tento graf ukazuje procento lidí, kteří se domnívají, že většina nebo všichni lidé v těchto institucích jsou zkorumpovaní. Z grafu je vidět, že lotyšští občané považují poslance za nejvíce zkorumpované, třicet osm procent lidí se domnívá, že většina nebo dokonce všichni poslanci jsou spojeni s korupčními praktikami.

Třicet procent respondentů se domnívá, že zkorumpovaní jsou i všichni úředníci státní správy a představitelé místní samosprávy. Respondenti vnímají policii, prezidenta, neziskové organizace, soudce a magistráty jako nejméně zkorumpované (do 15%).

V institucích vedoucích pracovníků podniků a bankéřů je korupce vnímána na střední úrovni. Celkově tyto údaje ukazují, že vnímání korupce v Lotyšsku se liší v závislosti na instituci a může to naznačovat oblasti, které vyžadují největší pozornost v boji proti korupci.

Graf č.7- Jak se vládě daří bojovat s korupcí?

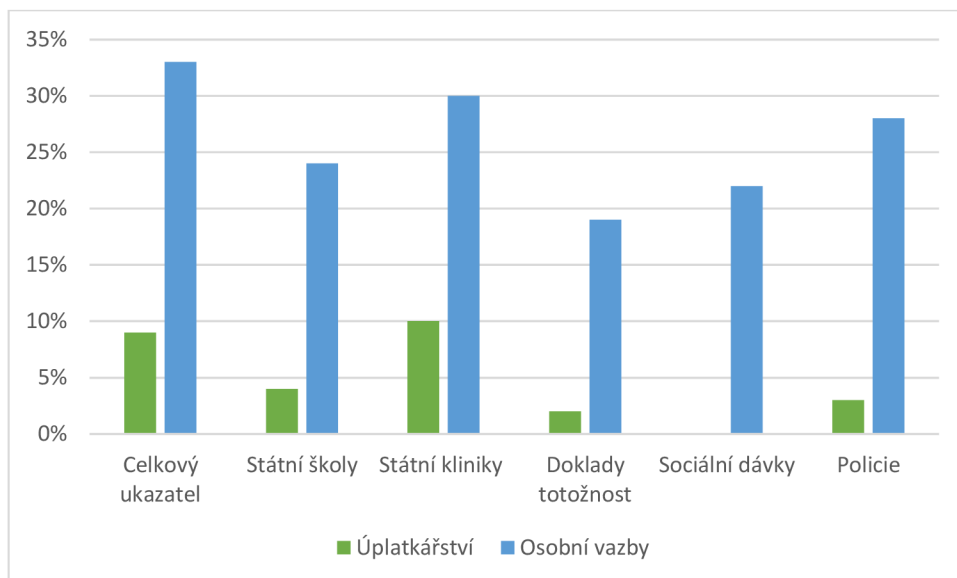
Zdroj: vlastní zpracování, Eurobarometer (2021b)

Tento graf popisuje výsledky průzkumu, jehož otázka zněla: "Odvádí podle vás vláda dobrou nebo špatnou práci v boji proti korupci?".

Na základě výsledků průzkumu se většina lotyšských občanů (šedesát šest procent) domnívá, že vláda v tomto boji odvádí špatnou práci. Pouze třicet procent občanů se domnívá, že vláda odvádí dobrou práci. Další čtyři procenta občanů neví, jak na tuto otázku odpovědět.

Vnímání korupce v Lotyšsku a postoje k činnosti vlády v této oblasti mohou souviset s několika faktory. Zaprvé, v Lotyšsku existuje pocit beztrestnosti, který souvisí také s velmi dlouhými soudními řízeními. To může vyvolávat pocit, že korupční trestné činy nejsou adekvátně trestány (KNAB, 2024). Zadruhé, prohlášení nové vlády sice uznává důležitost omezení korupce, ale nspecifikuje, jaká protikorupční opatření budou přijata. Zatřetí, velké rozdíly v hodnocení vyšetřovatelů, státních zástupců a soudců při řešení a stíhání korupčních případů vedou k systematické neefektivitě. V neposlední řadě Lotyšsko dostatečně nezavedlo důrazná protikorupční opatření v oblasti politické integrity, poctivého podnikání a prevence plýtvání veřejnými prostředky (Delna, 2023). Tyto faktory mohou vysvětlovat, proč se lidé domnívají, že lotyšská vláda nebojuje s korupcí dobře.

Graf č.8 - Míra úplatkářství a osobních vazeb

Zdroj: vlastní zpracování, Eurobarometer (2021c)

Tento graf ukazuje výsledky průzkumu, který se zaměřil na používání úplatků a osobních vazeb. Výsledky jsou založeny na lidech, kteří tyto veřejné služby využili v předchozích 12 měsících. Z grafu je zřejmé, že existuje určitý stupeň úplatkářství a využívání osobních vazeb v různých oblastech veřejného sektoru. Začneme tím, že celkový ukazatel úplatkářství je 9%, což naznačuje, že téměř jedna z deseti osob se setkala s úplatkářstvím. Na druhou stranu, celkový ukazatel osobních vazeb je 33%, což ukazuje, že téměř jedna ze tří osob využila osobní vazby. Pokud se podíváme na oblast státních škol, úroveň úplatkářství je relativně nízká (4%), ale využití osobních vazeb je výrazně vyšší (24%). To může naznačovat, že přestože úplatky nejsou v tomto sektoru běžné, osobní vazby hrají důležitou roli při získávání přístupu k vzdělání nebo jeho kvalitě. V oblasti státních klinik je úroveň úplatkářství mírně vyšší (10%) a úroveň využití osobních vazeb je také vysoká (30%). To může naznačovat, že v sektoru zdravotnictví existují určité problémy s korupcí a nepotismem. Co se týče dokladů totožnosti, úroveň úplatkářství je velmi nízká (2%), ale úroveň využití osobních vazeb je vyšší (19%). To může naznačovat, že přestože úplatky nejsou v tomto sektoru běžné, osobní vazby mohou hrát roli při získávání nebo obnovování dokladů totožnosti. V oblasti sociálních dávek je úroveň úplatkářství nejnižší (0%), ale úroveň využití osobních vazeb je stále významná (22%). To může naznačovat, že přestože úplatky nejsou v tomto sektoru běžné, osobní vazby mohou hrát roli při získávání sociálních dávek. Pokud se podíváme na policii,

úroveň úplatkářství je nízká (3%), ale úroveň využití osobních vazeb je významná (28%). To může naznačovat, že přestože úplatky nejsou v tomto sektoru běžné, osobní vazby mohou hrát roli při řešení právních problémů. Celkově, tyto údaje naznačují, že i když úroveň úplatkářství je v různých oblastech veřejného sektoru relativně nízká, využití osobních vazeb je běžnější a může hrát důležitou roli v těchto oblastech. To by mohlo naznačovat potřebu dalších opatření k omezení vlivu osobních vazeb na veřejné služby.

4.4 Analýza volebních programů politických stran v Lotyšsku

4.4.1 Politické strany v Lotyšsku

Saskaņa (Souhlas): Sociálnědemokratická strana Souhlas je jednou z nejstarších politických sil v nové historii Lotyšska - její předchůdkyní byla strana " Lidový souhlas ", založená v roce 1994. Sociálnědemokratická strana " Saskaņa " vznikla v roce 2010 sloučením strany " Lidový souhlas ", Strany nového středu a Sociálnědemokratické strany. Hlavními cíli strany Saskaņa jsou ochrana lidských práv, zajištění sociálních práv obyvatel a vytvoření společnosti rovných příležitostí a blahobytu.

Vienotība (Jednota): Je to centristická strana, která usiluje o vyváženost evropských liberálních, konzervativních a sociálních hodnot prostřednictvím společné práce a plodné diskuse. Vznikla v roce 2010 sloučením třech politických stran: národně konzervativní Nové doby („Jaunais laiks”), Občanské unie („Pilsoniskā savienība”) a sociálně liberální Společnosti pro jinou politiku („Sabiedrība citai politikai”).

Strana Nacionālā apvienība (Národní unie) byla založena v roce 2011. Jedná se o národně konzervativní politickou stranu v Lotyšsku. Sdružuje občany Lotyšské republiky ke spolupráci na základě principů dobrovolnosti za účelem dosažení cílů uvedených ve stanovách a programu strany. Mezi hlavní cíle strany patří vybudování Lotyšska jako národního, evropského a demokratického státu, jehož společnost je vzdělaná, zdravá a věřící v budoucnost.

Stranu Reformu partija (Reformní strana) založil v roce 2011 bývalý prezident Valdis Zatlers. Jednalo se o středopravicovou politickou stranu v Lotyšsku. Strana byla založena za účelem účasti v mimořádných volbách do parlamentu. Ve volbách v roce 2011 strana získala 20,82 % hlasů a 22 mandátů a umístila se na druhém místě. V roce 2015 však bylo rozhodnuto o samoliquidaci strany.

Attīstībai/Par!, AP! (Vývoj/pro!) byla liberální politická aliance v Lotyšsku. Vznikla v roce 2018 a tvořilo ji Hnutí Pro! (Par), Za rozvoj Lotyšska (LA) a Izaugsme. Aliance zastávala centristické postoje a byla různě popisována jako sociálně-liberální a klasicko-liberální názory. Orientuje se proevropsky a jako svůj hlavní cíl uvádí "moderní a spravedlivé Lotyšsko v rámci sjednocené Evropy". Obě hlavní složky aliance, LA a Par, jsou členskými stranami strany Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE). Alianci vedli její spolupředsedové Daniels Pavļuts, poslanec Saeimy a lídr Par, a Juris Pūce, ministr pro ochranu životního prostředí a regionální rozvoj a lídr LA.

Jaunā konservatīvā partija (Nová konzervativní strana) , od února 2022 do října 2023 známá jako Konservatīvie, je liberálně-konzervativní politická strana v Lotyšsku. Byla založena 17. května 2014. Na zakládající schůzi byl do čela strany zvolen Jānis Bordāns. Základními hodnotami strany jsou silná a zdravá rodina, bezpečnost ve všech oblastech, vzdělaná společnost, blahobyt, demokracie a právní řád.

"Kam pieder valsts?" (Komu patří stát?) je pravicově populistická politická strana v Lotyšsku. Byla založena 3. května 2016. Zakladateli strany jsou Artuss Kaimins, Atis Zakatistovs a Aldis Gobzems. Strana se profiluje jako protestní, pravicově konzervativní, mírně euroskeptická (např. vystupuje proti euru) a protikorupční. Zakladatelem a současným předsedou strany je Artuss Kaimiņš

4.4.2 Parlamentní volby v Lotyšsku 2010

V roce 2010 se dvě hlavní politické strany v Lotyšsku, Saskaņa a Vienotība, zaměřily na boj proti korupci ve svých politických programech. Saskaņa deklarovala svůj záměr zabránit politikům využívat svého úředního postavení k osobnímu obohacení, což je časté téma v politických programech mnoha stran. Toto je podloženo citací: "Nedovolíme politikům využívat své úřední postavení k zvýšení svého blahobytu" (Latvietis, 2010). Korupce a zneužívání moci jsou obecně považovány za negativní jevy, které narušují důvěru veřejnosti v politický systém a brání efektivnímu a spravedlivému fungování státu. Na druhé straně, Vienotība vyjadřuje svůj záměr zabránit tomu, aby velké peníze mohly ovlivnit politiku. A to vidíme ve frázi: "Aby velké peníze nemohly koupit politiku" (Vienotība, 2010). Strana se zavazuje bojovat proti politické korupci a vlivu velkých peněz na politické rozhodování. Vienotība také zdůrazňuje potřebu "profesionálních vyšetřovatelů", kteří mohou efektivně a spravedlivě vyšetřovat případy korupce a jiných trestných činů (Vienotība, 2010).

Strana zdůrazňuje, že je třeba vytvořit silnou a účinnou organizaci pro boj s korupcí, "Silný KNAB" (Vienotība, 2010). KNAB je zkratka pro Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, lotyšský úřad pro prevenci a boj s korupcí. Strana rovněž zdůrazňuje potřebu nezávislého soudnictví a státního zastupitelství, které jsou základním předpokladem pro spravedlivé a transparentní fungování právního státu: "nezávislé státní zastupitelství a soud" (Vienotība, 2010). Vienotība také zdůrazňuje potřebu moderního a transparentního systému veřejných zakázek, kde výhody mají ti, kteří poctivě platí všechny daně. Toto je podloženo citací: "Moderní a otevřený systém veřejných zakázek, kde výhody mají ti, kteří poctivě platí všechny daně" (Jauns, 2010).

Obě strany se tedy zaměřují na boj proti korupci a zneužívání moci, ale každá strana má svůj vlastní způsob, jak tyto cíle dosáhnout. Zatímco Saskaņa se zaměřuje na zabránění politikům využívat své úřední postavení k osobnímu obohacení, Vienotība zdůrazňuje potřebu profesionálních vyšetřovatelů, silného úřadu pro boj proti korupci a nezávislého soudního systému a prokuratury. Vienotība také zdůrazňuje potřebu moderního a transparentního systému veřejných zakázek. Toto srovnání ukazuje, že obě strany se snaží řešit problém korupce, ale každá má svůj vlastní přístup k tomuto problému.

4.4.3 Parlamentní volby v Lotyšsku 2011

V roce 2011 se tři politické strany v Lotyšsku, Vienotība, Nacionālā apvienība a Reformu partija, zaměřily na boj proti korupci ve svých politických programech.

Strana Vienotība zdůraznila potřebu "odstranit vliv oligarchů a peněz na rozhodovací, výkonnou a soudní moc" (Delfi, 2011). Také prohlásila, že "vláda bude spolupracovat s těmi politickými silami, které podporují posílení právního státu" (Diena, 2011). Toto naznačuje, že strana Vienotība se zaměřuje na omezení vlivu peněz a mocenských skupin na politické rozhodování a na posílení právního státu jako základního principu demokracie.

Strana Nacionālā apvienība prohlásila, že podporuje "co nejnižší stropy pro předvolební výdaje" (Delfi, 2011). Tímto prohlášením strana Nacionālā apvienība zdůraznila svůj záměr omezit vliv peněz na politické rozhodování a zvýšit rovnost příležitostí mezi různými politickými stranami. Toto může být také součástí širšího úsilí strany omezit korupci a zvýšit transparentnost v politice.

Strana Reformu partija uvedla, že se pokusí “vytvořit novou průmyslovou politiku, která bude transparentní z hlediska principů spolupráce mezi podnikatelskou sférou a státem”. (Delfi , 2011). Tímto prohlášením strana Reformu partija zdůraznila svůj záměr reformovat průmyslovou politiku tak, aby byla transparentnější a aby byly jasně definovány zásady spolupráce mezi podnikateli a státem. Cílem bylo také “eliminovat moc úzkých skupin”, což může odkazovat na snahu omezit korupci a nepřiměřený vliv určitých skupin na politické rozhodování (Puaro, 2011).

Všechny tři strany se zdá, že se zaměřují na omezení vlivu peněz a mocenských skupin na politické rozhodování jako klíčovou strategii v boji proti korupci. Každá strana však zdůrazňuje různé aspekty tohoto problému a navrhuje různé strategie pro jeho řešení.

4.4.4 Parlamentní volby v Lotyšsku 2018

Strana Attīstībai/Par! zdůraznila potřebu “Konkurence je spravedlivá - bez podvodníků v insolventi, bez OIK a dalších ‘politických obchodních’ schémat” (“Attīstībai / Par!” priekšvēlēšanu programma , 2010). V Lotyšsku je “OIK” zkratkou pro “ Povinné složky nákupu ”, což je mechanismus definovaný státem pro výrobce elektrické energie, kteří vyrábějí elektřinu v kogeneračních zařízeních nebo s využitím obnovitelných zdrojů energie. V Lotyšsku byl skandál spojený s OIK. Podle zpráv byla v roce 2016 platba OIK v Lotyšsku pátou nejvyšší v Evropě - 26,79 eur za megawatt-hodinu. V roce 2018 bylo oznámeno, že systém OIK stál obyvatele Lotyšska více než 1% HDP. (Latvijas radio, Sergej Bardovský, 2018). Tento systém se stal kontroverzním, protože byl spojen s vysokými náklady pro spotřebitele energie a s obviněními z korupce a nepřiměřeného obohacení některých subjektů. Kritici tvrdí, že systém OIK umožnil některým podnikům získat vysoké zisky na úkor spotřebitelů energie, kteří museli platit vyšší ceny za energii kvůli nákladům na OIK. Tento skandál vyvolal diskusi o efektivitě a transparentnosti energetické politiky v Lotyšsku a vedl k návrhům na reformu systému OIK. Svým prohlášením strana Attīstībai/Par! zdůraznila svůj záměr vytvořit spravedlivé konkurenční prostředí, které je bez podvodníků v insolventi a bez korupčních schémat, které jsou často spojeny s politickým obchodem.

Strana Jaunā konservatīvā partija prohlásila : “Vedoucí státních správních institucí ne déle než 10 let na svém postu” (JKP, 2010). Tímto prohlášením strana Jaunā konservatīvā

partija zdůraznila svůj záměr omezit dobu, po kterou mohou vedoucí státních správních institucí zůstat na svých postech, na maximálně 10 let. Také se snaží “Ukončit financování korupčních projektů” (JKP, 2010).

Strana Kam pieder valsts? prohlásila, že chce “Zrušit koaliční radu, protože správu Lotyšska nelze svěřit šedým kardinálům” (KPV LV, 2010). Tímto výrokem strana ‘KPV LV’ vyjádřila svůj nesouhlas s existencí koaliční rady, kterou považovala za neefektivní a ovládanou skupinou neoficiálních, ale vlivných osob, označených jako “šedí kardinálové”. Strana argumentovala, že správa státu by měla být svěřena legitimním a efektivním orgánům, nikoli těmto neformálním aktérům. Také prohlásila, že “politici u moci nedokážou svými činy prokázat, že dokáží odpovědně a efektivně využívat peníze daňových poplatníků” (KPV LV, 2010). Tímto vyjádřila svůj názor, že současní politici u moci nejsou schopni efektivně a odpovědně spravovat státní rozpočet, který je financován z daní občanů.

Tabulka č. 5 - Shrnutí protikorupčních témat v programech politických stran

Zastoupení témat boje s korupcí v programech politických stran						
2010						
	Korupce obecné	Vliv peněz na politické rozhodování	Transparentnost mezi podnikateli a státem	Spravedlivá konkurence	Financování korupčních projektů	Zneužití moci politiky
VIENOTĪBA	*	*				
Saskaņa	*					*
Zaļo un Zemnieku savienība						
Par Labu Latviju						
Nacionālā apvienība						
2011						
	Korupce obecné	Vliv peněz na politické rozhodování	Transparentnost mezi podnikateli a státem	Spravedlivá konkurence	Financování korupčních projektů	Zneužití moci politiky
VIENOTĪBA	*	*				
Saskaņas Centrs						
Reformu partija	*		*			
Zaļo un Zemnieku savienība						
Nacionālā apvienība	*	*				
2018						
	Korupce obecné	Vliv peněz na politické rozhodování	Transparentnost mezi podnikateli a státem	Spravedlivá konkurence	Financování korupčních projektů	Zneužití moci politiky
Attīstībai/Par!	*			*		
Jaunā konservatīvā partija	*				*	
Kam pieder valsts?	*	*				*
Saskaņa						

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

5 Zhodnocení a doporučení

Na základě důkladné analýzy míry korupce a hodnocení činnosti politických stran v Lotyšsku a Kanadě je zřejmé, že obě země se v této oblasti potýkají s určitými problémy a

každá z nich se snaží aktivně přijímat opatření k jejich překonání. Při pohledu na celkový kontext činnosti politických stran v boji proti korupci jsou pro každou z nich uvedena následující klíčová doporučení se zaměřením na hlavní problémy, na které je vhodné soustředit úsilí.

Kanada:

1. Posílení transparentnosti:

- Zavedení efektivního systému otevřených dat pro zajištění transparentnosti ve výdajích vlády. Účinný systém otevřených dat bude klíčovým nástrojem pro zajištění poctivosti a transparentnosti vládních výdajů. Zpřístupněním informací o výdajích na úrovni státu vytvoří tento systém pro veřejnost a zúčastněné strany možnost sledovat v reálném čase, jak jsou využívány prostředky daňových poplatníků.
- Rozvoj online platform pro veřejné monitorování rozpočtových výdajů. Vytvoření online platform pro sledování rozpočtu doplní systém otevřených dat tím, že široké veřejnosti poskytne pohodlnější a interaktivnější nástroje. Tím se proces monitorování stane přístupnějším a srozumitelnějším a podpoří se aktivní zapojení občanů do kontroly výdajů.

2. Silné etické standardy:

- Zavedení přísných etických kódů pro státní úředníky a zástupce moci. Přísné etické kodexy státních zaměstnanců a vládních úředníků stanovují normy a standardy chování, které zajišťují bezúhonnost a důvěryhodnost jednání úřadů. To pomáhá předcházet střetům zájmů a posilovat zásady bezúhonnosti ve veřejné službě.
- Pravidelná školení z etiky a korupce pro všechny zaměstnance veřejného sektoru. Pravidelné školení v oblasti etiky vytváří uvědomělé a proaktivní zaměstnance, kteří mohou snáze rozpoznat situace, jež by mohly vést ke korupci, a předcházet jim. Podporuje také kulturu odpovědnosti a etického chování ve veřejném sektoru.

3. Neautoritářské instituce:

- Posílení orgánů veřejné správy a soudního systému, aby byly nezávislé na politických nebo korporáčních zájmech. Nezávislost vlád a soudů na politickém a korporátním

vlivu je nezbytná pro zajištění spravedlnosti a rovnosti před zákonem. Přispívá také k prevenci korupce tím, že zajišťuje nezávislost vyšetřování a soudních procesů.

4. Vzdělání a veřejné povědomí:

- Zahájení vzdělávacích programů k boji s korupcí ve školách a univerzitách. Vzdělávací programy vytvoří základ pro rozvoj kultury, která je negativní vůči korupci. Včasné zařazení tématu korupce do učebních osnov pomůže rozvíjet kritické myšlení a informované občanství u mladé generace.
- Realizace kampaní v médiích ke zvýšení veřejného povědomí o škodlivosti korupce. Mediální kampaně hrají klíčovou roli při formování veřejného mínění. Jejich cílem je zvýšit povědomí veřejnosti o ničivých důsledcích korupce a vytvořit informovanou a nespokojenou veřejnost připravenou požadovat změnu (Arvind K. Jain, 2018).

Lotyšsko:

1. Posílení legislativy:

- Provádění reformy v existující legislativě, aby byla přísnější vůči korupčním trestným činům. Nedílnou součástí boje proti korupci jsou legislativní reformy, které poskytují moderní a upravené normy, jež mohou účinně čelit různým formám korupčních trestných činů. Aktualizace legislativy je rovněž příležitostí k odstranění stávajících nedostatků a posílení odpovědnosti za korupci.
- Zavedení tvrdých trestů pro ty, kdo jsou prokázáni viny v korupci. Přísné tresty pro osoby, které byly shledány vinnými z korupce, jsou jasným signálem odporu veřejnosti ke korupci. Tato opatření varují potenciální pachatele a ukazují nulovou toleranci vůči korupčnímu jednání.

2. Rozdělení moci:

- Zajištění oddělení moci mezi výkonnou, legislativní a soudní mocí, aby se předešlo koncentraci moci a možným zneužitím. Dělbá moci mezi výkonnou, zákonodárnou a soudní mocí je základním principem pro zajištění spravedlnosti a zabránění jejímu případnému zneužití. Tento mechanismus udržuje rovnováhu v systému a posiluje instituce tím, že zabraňuje koncentraci moci v rukou malé skupiny osob.

3. Posílení protikorupčních orgánů:

- Zajištění dostatečného financování a pravomocí pro protikorupční orgány. Protikorupční orgány by měly být dostatečně financovány a měly by mít pravomoci k účinnému boji proti korupci. To zahrnuje nejen zajištění dostatečných rozpočtových zdrojů, ale také posílení jejich pravomocí při vyšetřování a prevenci korupce.
- Vypracování mechanismů pro efektivní vyšetřování případů korupce. Klíčovou roli v boji proti korupci hrají účinné vyšetřovací mechanismy. Vývoj inovativních a účinných vyšetřovacích technik, včetně moderních technologií a analytických nástrojů, zajistí úspěšnější boj proti korupci.

4. Zapojení občanské společnosti:

- Podpora nevládních organizací, aktivně se podílejících na boji s korupcí. Nevládní organizace hrají klíčovou roli v mobilizaci společnosti proti korupci. Podpora těchto organizací pomáhá vytvářet další mechanismy dohledu a poskytuje nezávislé hlasy na podporu boje proti korupci.
- Pořádání veřejných slyšení a konzultací při formování politiky v oblasti boje proti korupci. Zapojení veřejnosti do tvorby protikorupční politiky prostřednictvím veřejných slyšení a konzultací vytváří legitimní a demokratický proces, v němž se občané mohou aktivně podílet na utváření protikorupčních strategií a činností (Journal of Financial Crime, 2021).

6 Závěr

Tato práce se zabývala analýzou programů politických stran v oblasti boje proti korupci v Lotyšsku a Kanadě. Práce prokázala, že korupce je vážným problémem, který ovlivňuje politický, ekonomický a sociální rozvoj obou zemí. Práce také ukázala, že politické strany v obou zemích mají různé přístupy k řešení tohoto problému, které se odvíjejí od jejich ideologických pozic, historických zkušeností a aktuálních volebních strategií.

Prvním cílem této práce bylo analyzovat úroveň korupce v Kanadě a Lotyšsku a zjistit hlavní problémy spojené s korupcí v těchto zemích. Bylo zjištěno, že navzdory nízké

úrovni korupce v Kanadě existují určité oblasti, kde mohou vznikat problémy, jako je nezákonné financování politických stran, zneužívání veřejných prostředků nebo nepatřičné ovlivňování politického rozhodování. Na druhé straně v Lotyšsku, které se potýká s problémy korupce souvisejícími s jeho postavením mladé tržní ekonomiky, se korupce může projevovat v podobě úplatkářství, podplácení, neoprávněných příjmů nebo výhod a jejich vymáhání, podvodného využívání veřejných prostředků nebo protekce.

Druhým cílem této práce bylo analyzovat programy politických stran v obou zemích v průběhu let v boji proti korupci a zjistit, jaké metody v boji proti ní používají. Politické strany v obou zemích bojují proti korupci různými způsoby, včetně legislativy a regulace, vzdělávání a zvyšování povědomí, vnitřních stranických norem a postupů a veřejných závazků.

Na základě výsledků této analýzy je možné porovnat úroveň korupce v Kanadě a Lotyšsku a způsoby boje proti korupci. Úroveň korupce v Lotyšsku je vyšší než v Kanadě.

Podle indexu vnímání korupce se situace v Kanadě za posledních deset let zhoršila, zatímco v Lotyšsku se naopak postupně zlepšuje.

V obou zemích politické strany proti korupci zakročují, ale jejich přístupy se liší. V Kanadě se boj soustředí na kontrolu lobbistických aktivit, transparentnost financování politických stran a rozšíření zákonů o střetu zájmů. V Lotyšsku se většina výroků politických stran opírá o vliv peněz na politická rozhodnutí, financování korupčních projektů, o to, že by v zemi měla existovat spravedlivá konkurence, a často se také hovoří o tom, že politici zneužívají svého postavení, což by se mělo kontrolovat.

Na základě této analýzy lze navrhnout několik směrů pro budoucí výzkum. Budoucí studie by mohla dále zkoumat účinnost opatření, jež politické strany přijaly v oblasti boje proti korupci. To zahrnuje zhodnocení konkrétních programů, legislativních změn a veřejných závazků a jejich potenciální dopad na snižování korupce.

Další výzkum by se mohl zaměřit na hlubší analýzu příčin korupce v obou zemích.

Identifikace hlavních faktorů může odhalit strukturální problémy a specifické oblasti, kde je nezbytné přijmout opatření k prevenci korupce.

Další perspektivou by mohlo být porovnání situace v Kanadě a Lotyšsku s jinými zeměmi, které uplatňují různé přístupy k boji proti korupci. Tato komparativní analýza by mohla poskytnout nový pohled a inspiraci pro implementaci úspěšných strategií.

Zvážení vlivu globálních politických, ekonomických a sociálních trendů na úroveň korupce v obou zemích by mohlo rozšířit perspektivu výzkumu. Tato analýza by mohla přispět k lepšímu pochopení dopadů globálních trendů na korupci a pomoci předvídat možné budoucí vývoje v této oblasti.

Doporučené směry výzkumu by mohly poskytnout cenný přínos k dalšímu pochopení korupčních jevů a podpořit formulaci efektivních opatření pro boj proti nim v budoucnu.

7 Seznam použitých zdrojů

Attīstībai / Par!. “Attīstībai / Par!” priekšvēlēšanu programma. 2018. Dostupné z:
<https://kustibapar.lv/wp-content/uploads/2018/08/4000-zimes.pdf>

BAŠNÁ, Kristýna. *Tři generace metod měření korupce v Evropě*. In: Naše společnost. 16. 2018, s. 9-34. ISSN 1214-438X

BLANCHFIELD, M. *Lost bid for Security Council seat a Tory failure, Liberals charge* [online]. Toronto Star, 2010. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z:
https://www.thestar.com/news/canada/lost-bid-for-security-council-seat-a-tory-failure-liberals-charge/article_81c0a331-16b2-5b58-8ee3-b337c8ff4cce.html

Bloc Québécois. *Parlons QC*. 2011. Dostupné z:
https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2011_BQ_fr.pdf

BOBBIO, Norberto. *Pravice a levice: důvod a rozdělení politické scény*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. s.90. ISBN:80-7325-012-8.

CANADA GUIDE. *Canadian Political Parties* [online]. TheCanadaGuide.com 2016. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://thecanadaguide.com/government/political-parties/>

CANADIAN BROADCASTING CORPORATION. *Indepth: sponsorship scandal* [online]. CBC News. October 26, 2006. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z:
<https://www.cbc.ca/news2/background/groupaction/>

Cosnervative Party of Canada . *Canada's recovery plan*. 2021. Dostupné z:
<https://cpcassets.conservative.ca/wp-content/uploads/2021/08/25132033/5ea53c19b2e3597.pdf>

Cosnervative Party of Canada. *Here for Canada*. 2011. Dostupné z:
https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2011_PC_en.pdf

Coservative Party of Canada. *Protect our economy*. 2015. Dostupné z: https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2015_PC_en.pdf

ČESKO. Sdělení č. 3/2004 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Občanskoprávní úmluvě o korupci. *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-3>

DANČÁK, Břetislav, Vít HLOUŠEK a Vojtěch ŠIMÍČEK, 2006. *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 309 s. ISBN 80-210-4062-9

DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007. 354s. ISBN 978-80-7179-562-9.

Delfi. *'Vienotība' priekšvēlēšanu programmā novelk nacionālās un valstiskās 'sarkanās līnijas'*. 2011. Dostupné z: <https://www.delfi.lv/193/politics/40020465/vienotiba-prieksvelesanu-programma-novelk-nacionalas-un-valstiskas-sarkanas-linijas>

DEWING, Michael; LEMAN, Marc. *Canadian multiculturalism*. Ottawa: Library of Parliament, 2013.

Diena. *PS neatbalsta Āboltiņas un Jaunupa paustos viedokļus par sadarbību ar SC*. 2011. Dostupné z: <https://m.diena.lv/raksts/latvija/zinas/ps-neatbalsta-aboltinas-un-jaunupa-paustos-viedoklus-par-sadarbibu-ar-sc-13896518>

DUVERGER, M. *Political party*. *Encyclopedia Britannica* [online]. 2024. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/political-party>.

Green party of Canada. *BUILDING A CANADA THAT WORKS. TOGETHER*. 2015. Dostupné z: https://www.greenparty.ca/sites/default/files/attachments/4e_platform_summary.pdf

Green party of Canada. PLATFORM 2021. *Green Future. Life with Dignity. Just Society*. 2021. Dostupné z: https://www.greenparty.ca/sites/default/files/gpc_platform_en_v-02.pdf

HELLMAN, Joel, JONES, Geraint, KAUFMANN, Daniel. *Seize the State, Seize the Day* [online]. 2000. [cit. 2023-11-23]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/228724476_Seize_the_State_Seize_the_Day_An_Empirical_Analysis_of_State_Capture_and_Corruption_in_Transition_Economies

HEYWOOD, Andrew. *Global politics*. Bloomsbury Publishing, 2014.

HILL, Lisa. Conceptions of political corruption in ancient Athens and Rome. *History of Political Thought*, 2013, 34.4: 565-587.

CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. 222s. ISBN 80-7201-434-X.

JKP. *JKP sistēmas maiņas plāns 4000 zīmēs*. 2018. Dostupné z:

<https://partijajkp.lv/2018/07/24/jkp-sistemas-mainas-plans-4000-zimes/>

KPV LV. *"KPV LV" Saeimas vēlēšanu 4000 zīmju programma: programmu mēs jums neizklāstīsim, tā vietā vienkārši uzrunāsim*. 2018. Dostupné z:

https://pietiek.com/raksti/kpv_lv_saeimas_velesanu_4000_zimju_programma_programmu_mes_jums_neizklastisim_ta_vieta_vienkarsi_uzrunasim/

Latvietis. *Ulda Siliņa pārdomas par partijām. „Saskaņas Centrs“ (SC) – Trojas zirgs*.

2010. Dostupné z: <https://laikraksts.com/raksti/raksts.php?KursRaksts=636>

Liberal Party of Canada. *Forward for everyone*. 2021. Dostupné z: <https://liberal.ca/wp-content/uploads/sites/292/2021/09/Platform-Forward-For-Everyone.pdf>

Liberal Party of Canada. *Real change*. 2015. Dostupné z: <https://liberal.ca/wp-content/uploads/sites/292/2020/09/New-plan-for-a-strong-middle-class.pdf>

MIRZAYEV, Elvin. *How Corruption Affects Emerging Economies*. [online]. Investopedia. 2023. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z:

<https://www.investopedia.com/articles/investing/012215/how-corruption-affects-emerging-economies.asp#citation-2>

NDP. *Building the country of our dreams*. 2015. Dostupné z:
<https://xfer.ndp.ca/2015/2015-Full-Platform-EN-PRINT.pdf>

NDP. *Ready for Better. NEW DEMOCRATS' COMMITMENTS TO YOU*. 2021. Dostupné z:
<https://xfer.ndp.ca/2021/Commitments/Ready%20for%20Better%20-%20NDP%202021%20commitments.pdf>

POLICIE ČR. *STOP KORUPCI. Co je korupce* [online]. 2024. [cit. 2023-12-05]. Dostupné z:
<https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>

PŠENIČKA, Jiří, ŠPERKEROVÁ, Marcela Alföldi. *Tasemnice v republice* [online]. Ekonom.cz 2010 [cit. 2023-11-22]. Dostupné z:
<https://ekonom.cz/c1-41443570-tasemnice-v-republice>

PUARO. *VĪRS PĀRBRAUC MĀJĀS NO KOMANDEJUMA*. 2011. Dostupné z:
<https://puaro.lv/politika/virs-parbrauc-majas-no-komandejuma/>

SARTORI, Giovanni. *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*. UK: ICPR, 2005. 368s. ISBN 978-0-9547966-1-7

SINGH, Nau Nihal. *World of Bribery and Corruption: From Ancient Times to Modern Age*. Mittal Publications, 1998. ISBN 81-7099-709-7

ŠKALOUD, Jan. *Sociologická encyklopedie. Politická strana*. [online]. 2020. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z:
https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Strana_politick%C3%A1

THE WORLD BANK. *Worldwide Governance Indicators. Control of corruption* [online]. DataBank. 2023. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z:
<https://databank.worldbank.org/databases/control-of-corruption>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Canada passes landmark legislation to fight corruption, money laundering, tax evasion, and terrorist financing*. [online]. 2024. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z:
<https://transparencycanada.ca/news/billc42updatesnovember2-2023>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Co je to korupce* [online]. 2011. [cit. 2023-12-05]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/korupce/>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Corruption Perceptions Index*. [online]. 2024. [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAuYuvBhApEiwAzq_YiS_6XtVOp5Sx4otd0RNZe6pNnNZ2Ko5MYGhLNSkXlvXDOPcSTmVh4hoCFE8QAvD_BwE

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Grand corruption*. [online]. 2020. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/our-priorities/grand-corruption>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Petty corruption*. [online]. 2019. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: view-source: <https://www.transparency.org/en/corruptionary/petty-corruption>

TRESTNÍ ZÁKONÍK č. 40/2009 Sb., § 329, o zneužití pravomoci úřední osoby.

TRESTNÍ ZÁKONÍK č. 40/2009 Sb., § 331, o přijetí úplatku.

VELKÝ SOCIOLOGICKÝ SLOVNÍK. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3. S. 682.

Vienotība. *VIENOTĪBAS 4000 ZĪMJU PROGRAMMA 10. SAEIMAS VĒLĒŠANĀM*. 2010. Dostupné z: <https://www.vienotiba.lv/vienotibas-4000-zimju-programma-10-saeimas-velesanam/>

VICHEREK, Roman. *Korupce* [online]. Epravo.cz 2013 [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/korupce-92411.html>

VYMĚTAL, Petr. *Typologie korupce. Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006, 13-30. ISBN 80-210-4062-9

ŽIDLICKÁ, Michaela, SCHELLE, Karel. *Právní dějiny I, Starověk*. Brno: Vyd. 1, 1998. 274s. ISBN 80-7239-018-X.

8 Seznam tabulek, grafů a zkratk

Grafy

Graf č.1 Index vnímání korupce. TRANSPARENCY INTERNATIONAL. Corruption perceptions index in Canada 2023. Dostupné z:

<https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/can>

Graf č.2 Jak velkým problémem je podle občanů každá z těchto oblastí. Angus Reid Institute 2022. Dostupné z: <https://angusreid.org/international-anti-corruption-court-money-laundering-canada/>

Graf č.3 Index Veřejné Integrity. Corruption Risk 2023. Dostupné z:

<https://corruptionrisk.org/country/?country=CAN#integrity>

Graf č.4 Index vnímání korupce. TRANSPARENCY INTERNATIONAL. Corruption perceptions index in Latvia 2023. Dostupné z:

<https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/lva>

Graf č.5 Index Veřejné Integrity. Corruption Risk 2023. Dostupné z:

<https://corruptionrisk.org/country/?country=LVA#integrity>

Graf č.6 Korupce podle institucí. Eurobarometer 2021a. Dostupné z:

https://images.transparencycdn.org/images/TI_GCB_EU_2021_web_2021-06-14-151758.pdf

Graf č.7 Jak se vládě daří bojovat s korupcí? Eurobarometer 2021b. Dostupné z:

https://images.transparencycdn.org/images/TI_GCB_EU_2021_web_2021-06-14-151758.pdf

Graf č.8 Míra úplatkářství a osobních vazeb. Eurobarometer 2021c. Dostupné z:

https://images.transparencycdn.org/images/TI_GCB_EU_2021_web_2021-06-14-151758.pdf

Graf č.4 Index vnímání korupce. TRANSPARENCY INTERNATIONAL. Corruption perceptions index in Latvia. 2023. Dostupné z:
<https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/lva>

Tabulky

Tabulka č.1 – Výsledky voleb 2011. Wikipedia. 2011 Canadian federal election. 2011.
Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/2011_Canadian_federal_election

Tabulka č.2 – Výsledky voleb 2015. Wikipedia. 2015 Canadian federal election. 2015.
Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/2015_Canadian_federal_election

Tabulka č.3 – Výsledky voleb 2021. Wikipedia. 2021 Canadian federal election. 2021.
Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Canadian_federal_election

Zkratky

OSN (UNDP) : Rozvojový program OSN (UNDP – z anglického United Nations Development Programme) je speciální instituce Organizace spojených národů vytvořená v roce 1965.

G7 : sdružení osmi nejbohatších zemí planety, kterými jsou Spojené státy, Kanada, Francie, Velká Británie, Německo, Itálie, Japonsko.

CPI : Corruption Perceptions Index (Index vnímání korupce).

IPI : Index of Public Integrity (Index veřejné integrity).

OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj).

KNAB : Úřad pro prevenci a boj proti korupci v Lotyšsku.

OIK : Složka povinného nákupu. Je samostatnou položkou na účtu za elektřinu, který dostává každý lotyšský spotřebitel.